

Saltdal

1. *Brurmarsj e. Kristian Johansen og Konrad H. Evensgård* [03.57]
Opptak og nedtegninger ved P. L. Kristensen
2. *Galopp e. Konrad H. Evensgård* [02.46]
Opptegna av P. L. Kristensen
3. *Vals e. Kristian Johansen* [02.13]
Etter opptak fra ca. 1955 gjort av P.L. Kristensen
4. *Polsdans e. Andor Eriksen* [01.58]
Nedt. av Rolf Monsen etter Øystein Ingvaldsen (f. 1920), Evenesdal
5. *Reinlender e. Kristian Johansen* [02.27]
Etter opptak fra ca. 1955 gjort av P.L. Kristensen
6. *Brurmarsj e. Konrad H. Evensgård* [02.57]
Opptegna av P.L. Kristensen, ble nok også spilt av Kristen Knutsen i 1830-årene. Marsjen ble gjerne spilt av spillemennene når brudeparet kom ut av kirken etter vielsen.
7. *Masurka nedtegna av Harald Bakke* [02.33]
Slåtten er gammel og ble spilt av flere av de gamle spillemenn.
8. *Reinlender e. «Smed-Ola»* [02.24]
Opptegna av P. L. Kristensen etter Ole Olsen, innspilt i ca. 1955
9. *Svenskjen* [02.12]
Opptegna av Harald Bakke etter Kristian Pedersen Drageid. Slåtten ble kalt Svenskjen etter en svensk felespiller som hadde slått seg ned i Saltdal. Han hette Sundqvist og skulle være meget flink på fiolinen. Slåtten ble nyttet av dalens spillemenn.
10. *Galopp e. Konrad H. Evensgård og Kristian Olsen Bjørnholm* [01.27]
Nedtegnet av både P.L. Kristensen og Harald Bakke
11. *Vals 2 e. Kristian Johansen* [01.24]
Etter opptak fra ca. 1955 gjort av P.L. Kristensen
12. *Reinlender 2 e. Kristian Johansen* [01.32]
Etter opptak fra ca. 1955 gjort av P.L. Kristensen
13. *Fjellgangaren e. Konrad H. Evensgård* [03.32]
Opptegna av P.L. Kristensen. Kristian Pedersen Drage spilte også slåtten.
14. *Reinlender e. Kristian Pedersen Drageid* [02.44]
Nedtegna av Harald Bakke
15. *Galopp e. Kristian Johansen* [01.24]
Etter opptak fra ca. 1955 gjort av P.L. Kristensen
16. *Masurka e. Kristian Johansen* [01.35]
E. oppt. fra ca. 1955 gjort av P.L. Kristensen, variant fins også nedt. av Harald Bakke
17. *Edvard Nilso-slåtten e. Paul og Henning Strøm* [02.25]
Opptak og nedtegning ved Harald Bakke
18. *Brurmarsj e. Paul og Henning Strøm* [02.22]
E. opptak fra 1955. Marsjen ble spilt når brurgrøten ble båret inn til bords.
19. *Reinlender e. Konrad H. Evensgård* [02.35]
Nedt. av P. L. Kristensen etter opptak med Konrad og broren Ivar.
20. *Reinlender e. Kristian Olsen Bjørnholm* [01.40]
Nedt. av Harald Bakke
21. *Masurka e. Paul og Henning Strøm* [02.05]
E. NRK-opptak fra 1955 og nedt. av Harald Bakke
22. *Galopp 2 e. Kristian Johansen* [02.13]
Etter opptak fra ca. 1955 gjort av P.L. Kristensen
23. *Vals e. Konrad H. Evensgård* [03.03]
Nedt. av Harald Bakke
24. *Masurka 2 nedt. av Harald Bakke* [02.18]
25. *Galopp e. «Smed-Ola»* [02.16]
Etter opptak av Ole Olsen ca. 1955 gjort av P. L. Kristensen
26. *«Smed-Ola»s reinlender* [02.19]
Etter opptak av Ole Olsen ca. 1955 gjort av P. L. Kristensen
27. *Brurmarsj e. Kristian Johansen* [02.01]
Etter opptak fra ca. 1955 gjort av P.L. Kristensen
28. *Galopp 3 e. Kristian Johansen* [02.04]
Etter opptak fra ca. 1955 gjort av P.L. Kristensen
29. *Masurka e. Sigurd Rysånes* [02.24]
Nedt. av Leiv Valberg i Lofoten i 1930 og sendt til Arne Bjørndal-samlingen.
30. *Reinlender 2 e. Konrad H. Evensgård* [01.35]
Opptak og nedtegning ved P. L. Kristensen

Beiarn

1. *Vogga e. Johan A. Aronsen* [01.22]
Etter med J. A. A. gjort i 1960 av Paul Bakklund
2. *Reinlender e. Johan A. Aronsen* [02.46]
Etter flere opptak med J. A. A.
3. *Springdans e. Johan A. Aronsen* [01.56]
Etter flere opptak med J. A. A.
4. *Vals e. Ludolf Meier Christoffersen* [02.31]
Etter opptak gjort ca. 1968, utlån Knut Christoffersen
5. *Fougl-let nedt. av M. B. Hansen* [01.41]
6. *Brurmarsj nedt. av M. B. Hansen* [03.29]
7. *Reinlender e. Håkon Berg Johansen* [01.32]
Etter H. B. J.'s nedtegning, sendt til Arne Bjørndal-samlingen
8. *Pariser e. Wilhelm Oines* [01.54]
Etter NRK-opptak i 1955
9. *Vals e. Johan A. Aronsen* [02.05]
Etter med J. A. A. gjort i 1960 av Paul Bakklund
10. *Hartvig Jentoft-slåtten nedt. av Henry Dokmo* [01.44]
H. Dokmo nedt. denne etter Bjarne Bendiksens anvisning
11. *Kassenslåtten* [01.48]
Nedt. av Henry Dokmo
12. *Polsdans e. Johan A. Aronsen* [01.57]
Etter opptak med J. A. A. fra ca. 1964
13. *Vals e. Peder Kjøkstrand* [02.10]
Etter opptak fra ca. 1964
14. *Sittanslåtten* [01.53]
Det var spillemannen Sigmund H. Voll som hadde tilnavnet Sittan. Slåtten er nedt. av Henry Dokmo etter Jens Kvæl.
15. *Gammel vals* [02.02]
Nedtegnet av M. B. Hansen
16. *Annjers Jonso-reinlender e. Johan A. Aronsen* [02.29]
Etter med J. A. A. gjort i 1960 av Paul Bakklund
17. *Hans Persa-slåtten* [03.06]
Nedtegnet av M. B. Hansen. J. A. Aronsen spiller også en variant.
18. *Gudmund Torsen Storebingen* [02.16]
Nedtegnet av Håkon B. Johansen
19. *Gammel vals 2* [01.10]
Nedtegnet av M. B. Hansen
20. *Reinlender e. Ludolf Meier Christoffersen* [02.49]
Etter opptak gjort ca. 1968, utlån Knut Christoffersen
21. *Annjers Jonso-vals e. Johan A. Aronsen* [01.58]
Etter med J. A. A. gjort i 1960 av Paul Bakklund
22. *Per Olai-slåtten* [02.37]
Nedt. av Henry Dokmo etter Jens Kvæl
23. *Springdans e. Ludolf Meier Christoffersen* [02.21]
Etter opptak gjort ca. 1968, utlån Knut Christoffersen
24. *Reinlender 2 e. Johan A. Aronsen* [02.18]
Etter med J. A. A. gjort i 1960 av Paul Bakklund
25. *Aleksanderslåtten nedt. av Henry Dokmo* [01.39]
H. Dokmo nedt. denne etter Bjarne Bendiksens anvisning.
26. *Johan Pettersen-slåtten e. Johan A. Aronsen* [01.45]
Etter opptak med J. A. A. fra ca. 1964
27. *Kneppaslåtten nedt. av Henry Dokmo* [02.54]
Fikk denne tilsendt fra Henry Dokmo som lærte denne i sin pure ungdom
28. *«Porance» e. Ludolf Meier Christoffersen* [02.50]
Etter opptak gjort ca. 1968, utlån Knut Christoffersen

Forsiden: Ludolf Meier Christoffersen, fra Eiterjord i Beiarn. Her er han 15 år og dette er første turen han var med på Lofotfiske. Bilde er tatt i Lofoten.

Lofoten

1. *Masurka e. Børre Holmstad* [02.45]
Bygdeslått fra Valberg
2. *Reinlender e. Lars Hellan* [02.24]
Nedtegnat etter Atle Jensen på trekkspill
3. *Havella e. Peder P. Haug* [01.49]
Nedtegnat av Leiv og Kolbjørn Valberg
4. «*Gubben*» e. *Børre Holmstad* [02.51]
Bygdeslått lært først i 1920-årene
5. *Polsdans fra Lofoten* [03.11]
Fra nedtegning i Arne Bjørndal-samlingen
6. *Masurka 2 e. Børre Holmstad* [03.11]
Bygdeslått fra Valberg
7. *Pariser e. Lars Hellan* [03.36]
8. *Reinlender e. Arthur Sørensen* [01.44]
Nedtegnat av Dag Vårdal
9. *Vals e. Mors masurka e. Halvdan Gjertsen* [03.55]
Bygdeslått fra Valberg
10. «*Vårlovsyng*» e. *Børre Holmstad* [01.40]
Bygdeslått fra Valberg lært i 1920-årene
11. *Masurka e. Lars Hellan* [02.51]
12. *Galopp e. Børre Holmstad* [03.02]
Etter opptak med B. H. fra 1977 og notert av Dag Vårdal
13. *Brurmarsj fra Vågan* [03.54]
Etter Aasta Vonheim (1913), Ørsnes. Hun lærte denne marsjen av sin tante Marianne Benjaminsen (1875) etter tralling. Jeg fikk den av Herlaug Vonheim Hommelstø, Velfjord.
14. *Reinlender e. Børre Holmstad* [03.10]
Bygdeslått fra Valberg, nedt. etter opptak fra 1979 ved Dag Vårdal
15. *Springar fra Flakstad* [01.59]
Etter Edvin Hansen Selfjord. Nedtegnat i Johan Nymos «Spelmenn og spelmanns-arv i Målselv».
16. *Springdans e. Leiv Valberg* [02.03]
Nedtegnat av Leiv Valberg i 1927 og sendt til Arne Bjørndal-samlingen
17. *Storingen på basen e. Leiv Valberg* [02.27]
Nedtegnat av Leiv Valberg i 1927 og sendt til Arne Bjørndal-samlingen
18. *Galopp e. Halvdan Gjertsen* [03.13]
Etter opptak med H. G. 1977 og nedt. av Dag Vårdal
19. *Peder Anton e. Halvdan Gjertsen* [02.27]
Etter opptak med H. G. 1977 og nedt. av Dag Vårdal
20. *Vals e. Olav Hansen Vendalsjord* [02.46]
Børre Holmstad lærte denne hos Olav, som bodde i 4 år hos Børre, til Børre var konfirmert. Olav hadde også vært i Amerika. Han var venstrehendt og holdt fela omvendt.
21. *Mors masurka e. Halvdan Gjertsen* [02.00]
Etter opptak med H. G. 1977 og nedt. av Dag Vårdal
22. *Vals e. Kristian Holmstad* [02.32]
Nedtegnat av Dag Vårdal e. oppt. fra 1977 og 1985 ved Børre Holmstad
23. *Reinlender e. Ola Sørensen* [02.10]
Nedtegnat av Dag Vårdal
24. *Galopp 2 e. Børre Holmstad* [02.15]
Etter nedt. av B. H.
25. *Polsdans e. Leiv Valberg* [02.46]
Nedtegnat av Leiv Valberg i 1927 og sendt til Arne Bjørndal-samlingen
26. *Reinlender 2 e. Børre Holmstad* [02.30]
Fra Valberg, nedt. av B. H. og Dag Vårdal i 1978,
27. *Vals e. Leiv Valberg* [03.31]
Nedtegnat av Leiv Valberg i 1927 og sendt til Arne Bjørndal-samlingen

Vestvågøy spelemannslag:
Foran fra venstre: Dag Vårdal,
Tone Sand Teige, Helmer Liland,
Fritz Arntsen. Bak fra venstre:
Atle Jensen, Bent Stokke,
Halvdan Gjertsen, Arthur
Sørensen, Geir Henningsen

Lofoten 2 og andre bygder

1. *Reinlender 3 e. Børre Holmstad* [02.24]
Etter opptak med B. H. i 1977 ved Dag Vårdal. Da spilles slåtten på felestyle AEAE. Slåtten har Børre lært av sin far Kristian Holmstad.
2. *Spelemanns-polka* [02.02]
Etter Børre Holmstad, Valberg
3. *Masurka 3 e. Børre Holmstad* [02.02]
Bygdeslått fra Valberg
4. *Reinlender 4 e. Børre Holmstad* [02.29]
Bygdeslått fra Valberg
5. *Gammel vals e. Leiv Valberg* [01.54]
Nedtegnat av Leiv Valberg i 1927 og sendt til Arne Bjørndal-samlingen
6. *Gamvikslåtten e. Leiv og Kolbjørn Valberg* [01.51]
Opptak fra 1989, spilt av Børre Holmstad
7. *Vals 2 e. Leiv Valberg* [02.33]
Nedtegnat av Leiv Valberg i 1927 og sendt til Arne Bjørndal-samlingen
8. *Galopp e. Leiv Valberg* [02.07]
Nedtegnat av Leiv Valberg i 1927 og sendt til Arne Bjørndal-samlingen
9. *Reinlender 5 e. Børre Holmstad* [03.16]
Notert etter opptak av B. H. fra 1979 ved Dag Vårdal
10. *Masurka e. Halvdan Gjertsen* [02.20]
11. *Polsdans fra Sulitjelma* [02.36]
12. *Vals e. Olaf Myrsvoll* [02.28]
Etter opptak av O. M. i 1969, gjort av Egil Bakka
13. *Reinlender e. Olaf Myrsvoll* [03.25]
Etter opptak av O. M. i 1969, gjort av Egil Bakka
14. *Polsdans fra Sørfold* [02.00]
Nedtegnat av Alfred Buvik
15. *Ril fra Lødingen nedt. av Daniel Høgstad* [01.51]
16. *Polsdans e. Petter Oluf Ulstad* [02.01]
Nedt. i 1905, fra Sigbjørn B. Osas noter
17. *Sørgevals fra Sørfold* [01.59]
Nedtegnat av Alfred Buvik
18. *Reinlender 2 e. Olaf Myrsvoll* [02.25]
Etter opptak av O. M. i 1969, gjort av Egil Bakka
19. *Havella e. Trygve Sivertsen* [01.43]
Etter T. S. fra Lynghaugen, Bø i Vesterrålen
20. *Polsdans 2 e. Petter Oluf Ulstad* [02.09]
Nedt. i 1905, fra Sigbjørn B. Osas noter
21. *Polsdans e. Ola Botnen* [03.14]
Etter opptak med O. B., som jeg fikk av Knut Hamre
22. *Vals e. Ola Botnen* [01.48]
Etter opptak med O. B., som jeg fikk av Knut Hamre
23. *Reinlender e. Ola Botnen* [02.30]
Etter opptak med O. B., som jeg fikk av Knut Hamre
24. *Vals e. Hanibal Pedersen* [01.37]
Nedtegnat av organist Sigvart Kristensen i Gildeskål
25. *Polsdans e. Halvan Henriksen* [01.57]
Etter opptak fra 1978 gjort av Egil Bakka og Dag Vårdal
26. *Halling e. Halvdan Henriksen* [03.03]
Etter opptak fra 1978 gjort av Egil Bakka og Dag Vårdal

Johan A. Aronsen

En del av en hemmelighet

Jeg har det sånn at jeg kjenner det som om jeg er en del av en hemmelighet.

Et hemmelig blikk inn i en musikalsk kultur som nok også var fremmed for de som levde samtidig, og ikke selv var utøvende i kunsten. Men likevel hadde den som en naturlig og nødvendig del av sine liv.

Jeg liker ikke at noen hører på når jeg øver, da kan tankene mine bli avslørt.

Derfor liker jeg å tenke på at når jeg spiller de gamle slåttene, får jeg en fornemmelse av tankene til tidligere spillere og deres lyttere. Jeg blir hensatt.

Eksakt kunnskap, sammenhenger, kronologi, analyser, egne teorier. Ja da, alt dette holder jeg også på med, men: Det som er viktigst for meg, er å være i det. Jeg ønsker nesten ikke å huske helt rett; hvor har jeg det fra, hvor leste jeg det, var det han eller han, eller?

Uansett. Min fortelling vil være subjektiv og tilfeldig. Først det at det ble fiolin på meg. Ikke helt opplagt, da jeg ikke opplevde noen i min familie som spilte, men jeg hadde min venninne Marte som også begynte å spille fiolin. Flaks at jeg vokste opp på 70-tallet da bygdekulturen sto sterkt i byene, og jeg kunne få danse folkedans i BUL Bodø. Heldig at jeg hadde voksenpersoner som Harald, Svein-Terje og Mickey, som fikk meg med på kurs og treff der jeg fikk høre gamle felespillere og fikk lære. Jeg har en dragnings mot det gamle. Jeg likte å være med, observere og delta. Et sanselig vitebegjær.

Ut fra mine opplevelser har jeg laget meg en tradisjon som for andre kan se helt, eller litt, annerledes ut.

Innsamling av folkemusikk i Nordland

Nordland kom ikke med under de første store innsamlingene av folkemusikk fra 1840-årene som bl.a. Ludvig M. Lindeman sto for.

I den kulturelle nasjonsbyggingen av Norge, ble bondekulturen løftet frem som den unike og mest verdifulle. Dette har preget innsamlingsarbeidet som senere er gjort i kystnære områder.

Susanne Lundeng som
ca.16-åring

Dansespilling på Kleppstad Ungdomshus i 1985:
 Fra venstre: Janne-Lise Benjaminsen, Miguel Gutierrez, Susanne Lundeng, Atle Jensen, Børre Holmstad, Helmer «Basse» Liland, Kjell-Arne Halmøy og Håkon Johansen.

Landligge i ei rorbu i Lofoten.

Kolbjørn og Leiv Valberg, Lofoten.

Janne-Lise Benjaminsen, Atle Jensen og Susanne Lundeng ca. sommeren 1987, hos Atle Jensen.

Den første til å samle inn folkemusikk i nord var den enstående folkeminnesamleren Ole Tobias Olsen (1830-1924).

Han kom fra Dunderlandsdalen og naturlig nok var det i Rana-området at han gjorde flest av sine opptegnelser. Han fikk statsstipend i 1870, etter flere avslag, og kunne nok ha fått samlet inn mer om det hadde vært gitt tidligere.

Selv om det alltid har bodd flest folk langs kysten i nord er innlandsbygdene overraskende nok de best dokumenterte områdene.

Det tror jeg har sammenheng med at det var en slags standard tenkemåte om hvor felespill fantes og hvordan overlevering foregikk, med andre ord bondemodellen.

Alle innsamlere som kom nordover, og nordlendingene selv, søkte til innlandsbygdene. Det være seg Catharinus Elling, O. M. Sandvik, Arne Bjørndal eller NRK ved Rolf Myklebust.

Et for meg klassisk eksempel på resultatet av denne tankegangen og innsamlingsmetoden, er den turen som NRK og Rolf Myklebust gjorde i august 1955. Da pakket de bilen full av opptaksutstyr og dro nordover. Nord for Helgeland var det få informanter og spillemenn de møtte, og det ble også poengtert i radioprogrammene. For meg, i dag, er det helt naturlig at de ikke fant felespillere andre steder enn i Saltdal (og Målselv), da det nærmest var eneste sted som var framkommelig med bil. Eksempelvis kunne de ikke dra til nabodalene, Beiarn, da veien over fjellet ennå ikke var anlagt. Myklebust slo fast at nord for Saltdal var sangen enerådende.

Så jeg drømmer om at NRK hadde reist med båt, som var det mest vanlige framkomstmiddelet på kysten på 50-tallet. Da hadde nok fangsten vært langt større og rikere.

Et lite paradoks er at noen år senere, da felespillet nærmest var opphørt, var det i bygder som Beiarn og Saltdal at de mest stedege slåttevariantene fantes. Da hadde man forkastet mye av det gamle og tilegnet seg tidens musikk langs kysten, som jo er vesenet til kystkulturen, mens tiden nok

Spelemannskurs i Valnesfjord ca. 1984 i regi av Noregs Ungdomslag, Dag Vårdal (til Høyre) var lærer på kurset og i midten sitter Susanne Lundeng (14-15 år) og Marte Brønmo (15-16 år).

hadde gått langsommere i innlandsbygdene. Den samme nysgjerrighet og åpenhet som har beriket tradisjonen, ble også dens svake punkt.

Innsamlingsarbeidet i nord har i stor grad blitt gjort av idealister som enten var skolelærere, organister, notekyndige spillemenn og andre enkeltpersoner. Felles for dem er at de så verdien av og evnet å ta vare på sine nære tradisjoner. Til dette måtte de også ha notekunnskaper og eller opptaksmuligheter.

Blant disse var Daniel Hægstad- Lødingen, Leiv og Kolbjørn Valberg – Valberg i Lofoten P. L. Kristensen, Harald og Arnt Bakke – Saltdal, Fridthjov Anderssen, Martinus B. Hansen, Håkon B. Johansen og Henry Dokmo – Beiarn, Alfred Buvik - Sørfold. Mange av disse sendte nedtegninger til Arne Bjørndals samling i Bergen. Bjørndal reiste på flere konsertturnéer i nord og skapte en glød for tradisjonsmusikken. Etter hvert ble mye sendt til Nordnorsk folkemusikksamling (NNFS) i Tromsø, opprettet i 1949, ved Arnt Bakke. NNFS begynte også da et betydelig arbeid med innsamling av norsk og samisk musikk. Senere har også Rådet for folkemusikk og folkedans i Trondheim dokumentert både film- og lydopptak fra Nord-Norge. Også NRK har et betydelig arkiv fra nord.

Mangfold

Statusen til slåttemusikken i nord har vel vært så som så, også blant sine egne.

Hvis vi slår fantasien og historien sammen, får kanskje slåttene en større verdi når vi ser hvordan påvirkning og strøm av impulser utenfra, har farget og beriket kulturen langs kysten. Jeg kan høre og fornemme stemninger og lyder som kan være russisk, svensk, finsk, engelsk, tysk eller hva vet jeg. Musikken har blitt spilt og utvekslet under det store lofotfiske, markedene, jektefarten til Bergen, handel, gruve-/anleggsarbeid og rallarliv, radio og positiver, omreisende hardingfelespelmenn som holdt konserter og mange andre situasjoner. Melodier, eller bruddstykker av melodier, ble husket og så tatt i bruk på eget vis sånn at det kunne brukes til det vante hjemme.

Lektor Arnt Bakke skrev i en artikkel i Lofotposten i 1956: «Lofotfisket var jo et godt distribusjonsapparat, og mangt og mye av kulturstoff ble nok spredt i Lofotbuene.»

Jeg synes folkeminnesamleren Ole Tobias Olsen beskriver denne kulturen så fint og presist i sin utgivelse *Norske folkeeventyr og sagn – samlet i Nordland*: «I Nordland finder man vistnok likesom i det sydlige Norge lokalfarvede toner, eventyr og sagn, men dog inden mere rummelige grænser.

Disse grænser for den nordlandske folkedigtning synes delvis at strække sig sålangt sydpå som til Bergen og mot nord like til Østfinmarken.

Dette har sin grund deri, at folk her i tusental årligårs føres sammen til de store fiskevær, handelsstevner og markedspladser for gjensidig tankeutveksling og avslipning. Derved

vinder folket en større åndelig bevægelighet og et friere syn end i det mere lokalbundne sydlige, og med beboernes mere utvidede synskreds formindskes den lokale begrænsning av deres folkelige digtning.

For denne er landliggedagene i Lofoten og «værene» syd og nord sande torvdage, på hvilke viser og toner, eventyr og sagn i stor stil utbyttes mellom fiskerne fra flere amters bygdelag, og alle medbringer de fra disse store årligårs holdte folkeskoler til sine respektive hjem efter endt utfart en skatt av nye tanker, nye opplevelser, nye toner, eventyr og sagn.»

Videre sier Ole Tobias Olsen om betingelser for innsamleren:

«Vil han optegne folketonen, må han forstå det musikalske sprog, skjelne det hjemlige fra det fremmede, det essentielle fra det tilfældig påhængte, det fra folkehjertet utsprungne fra det kunstig sammensatte, og han må korrekt kunne gjengi et musikalsk foredrag.»

Om L. M. Lindemans samling av norske fjellmelodier, som Ole Tobias Olsen roser og verdsetter kommenterer han også:

«Samlingen omfatter en del bygder i det mest søndenfjeldske og kan for alle disse bygder betragtes som et etnografisk kartverk i toner, der viser folkelivsbilleder av stor skjønnhet og sandhetsfylde. Skade kun, at hans samling ikke omfatter det hele land.»

Generelt om slåttene

Folkeminnesamleren Ragnvald Mo skrev i *Dalbygd og utfferding*, 1957:

«I 1850-60-årene hadde de nye dansene, vals og masurka, trengt unna pols og halling. Det var under marknadsferder til Bjørn og Helgeland og andre steder folk fikk opptak i de nye dansene. Ungdommen gikk foran med å ta etter. Men gammelkarene ville ikke vite av slikt påfunn. De lot håne det nye og krevde pols og halling når de skulle danse i bryllupene.»

De vanligste slåttene som har vært i bruk har vært polsdans, brurmarsj, springar-/dans, vals, reinlender, pariser, galopp og masurka. Det refereres også til hallingdans og noe som kalles høfsar (kanskje en slags halling), men utenom Daniel Hægstads slåttensamling fra Lødingen, har jeg kun hørt en melodi som kan være en halling i Lofoten, Vesterrålen og Salten.

I Beiarn forteller de at de såkalt kanja en slått til den spillmannen som brukte en slått særlig mye, som altså hadde denne som sin yndlingsmelodi. Det er ikke alltid godt å vite om slåttene er etter den eller den, eller om den er kanja til denne.

Dette har nok vært vanlig praksis i flere bygder. Ellers er det ikke mange av slåttene i dette området som har navn. Havella-slåttene er et av unntakene, og her snakker vi om slåtter som direkte prøver å etterligne fuglen havella sine spesielle og karakteristiske sang og væremåte.

Saltdal står for meg som ei bygd med rike kulturtradisjoner, særlig når det kommer til sang og musikk. Jeg opplever dalen som lys og gjestmild og synes jeg kan høre dette landskapet gjenspeile seg i måten slåttene spilles på. Bare hør på de gyngende, høytidsstemte og oppløftende brurmarsjene.

Utdrag fra Harald Bakkes nedtegninger om Folkemusikk og sang i Saltdal:

Selv om Saltdal lå noe avstengt og bortgjømt og «lukket», var det ikke verre enn at det skjedde en viss kommunikasjon med de andre bygder i Salten. Både med Skjerstad og Fauske, Beiaren og Gildeskål så vel som med Folda og Bodin var det forbindelser og samkvem. Vi ser det ikke minst av dialekten som er temmelig ensartet i de nevnte bygder. Og når det gjelder barnesanger, rim og regler og vers, finner vi ofte likheter og paralleller, men også særtrekk og ulikheter. Det samme gjelder på det folkemusikalske området.

Noen impulser og påvirkning er også kommet fra Sverige hvorfra det i mange år skjedde stor innvandring og bosetting. Likeså fra Ranen og bygder sør i landet, fra Østerdalen og Sydvestlandet. Mest merkbar er denne påvirkning i de øverste grender av Saltdal omtalt som ranværing.

Når det gjelder fela ble den først kjent og kom i bruk i begynnelsen av 1700-tallet, og fela ble da et ganske enerådende instrument helt fram til begynnelsen av vårt århundre (1900-tallet).

BRYLUPSMUSIKKEN I brurferden til og fra kirken fulgte alltid spillemennene med og spilte, helst når bryllupsfølget passerte forbi grender. Også under måltidene i bryllupsgården skulle både brurfolka og alle matretter «spelles til bords». Spillemennene stod gjerne i gangen og spilte. Det var da først og fremst brurmarsjen som ble spelt. Men også slåtter og annen musikk var med til underholdning.

Til vanlig var det 2 spellemenner, men det kunne være flere om det høvde slik.

Når brurfolka kom ut av kirken etter vielsen, stod gjerne spillemennene på plass ved kirkeporten og satte i med en brurmarsj. Og på turen fra kirken til bryllupsgården var det musikk, særlig når brurfølget dro gjennom grendene. Da kom gjerne folk ut for å høre og se, etter at barna hadde varslet «No kjem brura».

Den første dansen var til ære for brura. Etter valsene ble alminnelig dans (omkring 1830-åra), ble gjerne første dansen kalt brurvals. Ellers var polsdansen og galopp meget brukt i gamle dager. Senere kom så mazurka, springdans, rillender (reinländer) og pariser.

DE GAMLE SPELLMENN Når kom fela i bruk i Saltdal? Det er temmelig uråd å svare på eller å tidfeste. Vi vet at fela var kjent mot slutten av 1600-årene, men om det var noen her i bygda som spilte fele før slutten av 1700-årene, kjenner vi

Bryllupet til Emma Monssen og Kristian Parelius Pedersen i 1935. Spillemenn var Kristian Andreassen «Mydjbikrestian» og Hans Alm m. gitar. Kjymester var Meier Madsen.

II

12

13

Bryllupet til Mathilde og Karl Johansen i 1936. Til venstre ses spillemennene «Smed-Ola» og trolig Sigurd Rusånes. Kjymester Meier Madsen står bak dem.

17. mai-tog i 1920-årene, nær brua i Rusånes. Spillemenn er Sigurd Rusånes på trekkspill og Olaf Nordnes på fele.

Musikk til kaffen ca. 1926. Jenny Hansen på fele, Klara Næstby og Johs Rydning.

Ole Olsen eller «Smed-Ola» var en fargerik person. Han brukte å selge varme pølser på Rognan fra sin hjemmelagede vogn, senere bygde han kiosk.

14

15

16

Brudeparet Karl og Nanna Bakke. Spillemenn er Johan Madsen og Kristian Pedersen. Barna er Mayen Drage, Else og Johan Furebotten. I 1930.

17

Ragna Pettersen i 1920. Det eneste bildet av en kvinnelig felespiller i Salten!

ikke til. De eldste spillmennene vi vet navnet på, var født i slutten av 1700-tallet og begynnelsen av 1800-årene.

Kunste å spille fele gikk oftest i arv fra far til sønn. De aller færreste kunne spille etter noter og lærte seg spellemannskunsten etter gehør. Men både arv og miljø virket inn.

Blant folk flest var nok synet på en spellmann noe blandet. Noen syntes spellmannen var en grepa kar, andre mente han tulla bort tida med spillet sitt og forsømte det som viktigere var. Det synte seg også i at mange drev som spellmann i sine unge år, men når de giftet seg og fikk familie, ble det mindre tid til spellemannsoppdragene, og fela ble mer og mindre lagt bort. Kanskje er det fra denne tida ordtaket om «ungkar og spellmann» skriver seg?

Samtidig var en spellmann godt likt, men kanskje noe betinget av situasjonen d.v.s. når det var bruk for han til dans eller bryllup. Da aller første spellmenn kjenner vi lite til, ja må tro at selv navnet er gått i glømsel. De var nok i sin samtid godt kjent. Men ordet om dem og spellemannskunsten deres ble ikke bevart for ettertiden. I allfall har ingen overleveringer og tradisjoner ført dem videre. En del slåtter og melodier er nedtegnet, men hvilke spellmenn som brukte disse slåttene, er glømt bort. Det er ikke før man kommer fram mot siste halvdel av 1800-årene at spellmann og slått blir nevnt sammen.

Det fortelles at Kristen Knutsen skulle være særlig flink med fela, og spelte i mange brylluper. Ett av disse brylluper skulle han komme til å minnes så lenge han levde. Det var i bryllupet til Bent Willumsen, Rognan, og Karen Kristensdr Skansen. Hun var ille omtalt i bygda for sine «kunster» som ikke alltid var av det gode. I allefall ble bryllupet hennes siden husket både av gjester og spellmenn.

Slik fortalte Kristen Knutsen om dette bryllupet til lærer Hans Edvardsen:

«Vi spellmenn var i samme båt over elven som brurfolkene. På tilbaketuren la vi merke til at båten var blitt så «øvlasta» at vi godt kunne drikke av ripa. Og vi var jo ikke flere i båten da enn da vi reiste til kirken. Jeg så på brura om hun var redd eller engstelig. Men hun satt så stø og likegyldig og lot som ingen ting.

Bryllupet stod på Rognan i en stue, og da vi kom fra kirken kom kjymesteren og reikonene og tok i mot oss og gratulerte brudeparet. Kjymesteren skjenkte alle en dram 20, som skikken var, og den eldste av reikonene opplyste at maten var ferdig.

Vi spilte da inngangsmarsjen mens kjymesteren ordnet gjestene til bords etter stand og alder som skikk og bruk var.

Så langt gikk alt vel og bra. Men nå ble maten båret inn, og vi spelte mens reikonene og «lausgangarane» kom med fatene og satte dem på bordet.

Og nå hendte det besynderlige at de som satt ved bordet, reiste seg og begynte å danse.

De snurret ut etter golvet, gjennom gangen og ut på marken.

18

Kristen Knutsen var en mye brukt felespiller i Saltådal.

Felespiller Andor Eriksen i ca. 1905 i Evenesdal, med døtrene Pauline og Emma.

Kjymester Meier Madsen byr på dram til spillelag: Johan Madsen m. trekkspill, «Smed-Ola» m. fele og muligens Ole Hoset med gitar. På 1930-tallet.

Folk i Evenesdal ca. 1945. mange fele- og trekkspillkyndige samlet. Bl.a. ser vi Emil Ingvaldsen nr. 2 fra v. i første rad og 4. rad helt til venstre ses felespilleren Andor Eriksen (m. bart).

22

23

Familien Johansen i Medby ca. 1907. Johanna og Johan Andersen (felesp.), med barna Ovidia, Alfred (felesp. og utvandrer til Amerika), Kristian (felesp.), Bernhoff og Johan.

To hederlige innsamlere av folkemusikk i bygda. P. L. Kristensen og Harald Bakke på sangerstevne i Sulitjelma i 1953.

Spillemann Konrad H. Evensgård får dram hos kjøpmester Meier Madsen i bryllupet hos Birger Johansen i ca. 1931.

Spillemann Kristian Johansen Medby heime i stua med sin kone Svanhild og Thorvald Johansen i 1959.

24

25

Noen hoppet til og med opp på taket og fortsatte dansen der. Stuen var lav, ei gammel røykstue, ikke høyere enn at man lett kunne nå med hendene på raften. Men ingen kunne vel ha hoppet opp uten i dette danseraset.

Vi spillmenn stod i gangen og kunne se både det som foregikk i stuen og ute.

Reikonene som gikk sist ut, fikk også danselysten og for som snurrebasser inn i eldhuset. Vi burde jo ha sluttet å spille, men det falt oss ikke inn. Det var som om tankene var utkoplet og at vi viljeløst og uten kontroll bare spilte videre.

Bruden satt stille og alvorlig på sin plass og så på at gjestene forsvant en etter en, bare de gamle satt igjen. Så gikk det som et lys opp for henne, og hun reiste seg og forsvant inn på brudekammeret.

Straks etter sluttet både musikken og dansen. De som var på taket kom slukkøret og skamfulle ned»....

Årsaken til hele hurlumheien skulle være at reikonene, etter å ha fått maten ferdig, gikk inn på brudekammeret for å se på brudens utstyr, og kom bort i en liten skinnpose. Den måtte undersøkes, og der var mye rart: Svarte og blå steiner, beinstykker og hår kruller o.l. De bredde all stasen utover sengen. Men så fikk de høre felemusikk og skjønte at brudefolkene kom fra kirken. De sopte alt sammen i posen og skynte seg ut. Dermed kom det uorden i posen, og følgelig også uorden i bryllupet.

I 1870-årene gikk det en sterk religiøs vekkelser over bygda. Mange felespillere fikk da anfektelser og la fela på hylla, eller brente den opp. Den var «et djevelens instrument», og man måtte ikke ha noe med den å gjøre. En av de spillmenn som slik fikk anfektelser ville heller ikke synge eller spille noen av de slåttene han hadde hatt på sitt repertoar. De skulle gå i grav med ham.

Spillemannen Kristen Knutsen var en av dem som skal ha lagt fiolinen på hylla da haugianerbevegelsen nådde bygda, men skal ha tatt til å spille munnharpe.

Brødrene Konrad og Ivar Hanssen Evensgård

I 1879 var jeg i Saltdal og fikk møte brødrene Johan og Odd Hanssen. De var sønnene til Konrad. Møtet ble ordnet av fiolinisten Rolf Mønsen, som da var rektor ved musikkskolen i Saltdal. Johan spilte 1. fiolin og broren Odd sekunderte (2. fiolin). Dette har vært vanlig i Saltdal, og trolig også i nabobygda Beiarn. De spilte flere av slåttene som de hadde etter sin far, og et par selvlagde av Johan. Johan sendte meg i 1991 et opptak fra 1966 med faren, der Odd sekunderer. Konrad er da 84 år og har fortsatt et lekende lett spill.

Johan forteller at fela si var arbeid av felespilleren Henning Strøm, som var virkelig god til å sekundere. Broren Paul Strøm var særlig fantastisk på 1. fiolin. Videre nevner han at Teodor Bredesens fra Skaiti sin fiolin hadde menneske- eller apehode.

Johan Hanssen skriver om sin far i Årbok for Saltdal 1988-90 (utdrag):

«Vi må si at Saltdal har vært rik på fiolin-spillemenn ... Når min far Konrad blei så stor at han kunne holde fiolinen, så var fiolinen det siste han forlot om kvelden og det første han måtte prøve om morgenen. I hans barndom var gjeting av buskaper på fjellet, men han måtte ha med seg fela i gjeterskogen ... Far komponerte en del slåtter selv, derav en pen vals som han laga mens han var i Sulis (og arbeidet på verket) ... far sa en gang at han i sine beste år kunne så mange slåtter at han var i stand til å spille ei heil natt, og da skulle han ikke spille en eneste slått om igjen ... Far hadde en bror som het Ivar. Han var en mester til å spille annen-fiolin ... Hvor mange bryllup far min har spilt i, er vanskelig å si, men det er utrolig mange. En gang gikk han fra det ene bryllupet til det andre, og i den tid varte et bryllup 2-3 dager ... Det var ikke bare til dans de spilte. Nei, det var brurmarsj, bordmarsj og en marsj for hver rett som blei servert.»

På sin opptaksferd i nord møtte Rolf Myklebust (NRK) blant andre Konrad Hanssen Evensgård og Paul og Henning Strøm. Han opplevde her at polsdansen Konrad spilte hadde ekstra slag i takten, likt som på Helgeland. Konrad fortalte at før siste krigen hendte det at eldre folk hadde fremvisning i polsdans. Ellers var det i Saltdal Myklebust fikk høre flest brurmarsjer.

Kristian Johansen og faren Johan Andersen, Medby.

Rundt 1955 gjorde Peter Lindemann Kristensen opptak av spillemannen Kristian Johansen, og han fikk dokumentert mange gode bygdeslåtter fra Saltdal. Spillet til Kristian er svært fast og rytmisk, det er nærmest så han akkompagnerer seg selv på enkelte av slåttene.

Lofotposten ved Joacim Hugaas traff Kristian på Medby i 1959, og her er en sammenfatning av artikkelen:

Kristian ville helst snakke om sin far, felespilleren Johan Andersen.

Han skulle være en av de mest kjente felespillere i Saltendistriktet, og hadde spilt i over 100 brylluper. I tillegg til gamle bygdeslåtter skulle Johan også ha komponert en del slåtter selv. Den gang Johan reiste rundt med fela var det ingen jernbane eller riksvei som skapte gjennomtrekk i bygda. Og som de fleste andre bygdesamfunn levde derfor saltdalene isolert, og dette bidro vel til at bygdetradisjonene ble tatt bedre vare på. Det var likevel livlig kontakt med nabokommunene og Johan gjestet brylluper i både Misvær og Skjerstad.

Kristian var bare unge gutten da faren lærte ham å håndtere fela. 13 år gammel fikk han være med og spille litt i det første bryllupet, men før den tiden sto han mer enn en gang ved veikanten på Medby for å se et brudefølge dra forbi. Han forteller det var fast skikk at spillemannen alltid satt i den andre hesten,

like bak brudefolket, og at han spilte hele veien fra kirken på Rognan og oppover bygden.

For Kristian Johansen, som hadde gårdsdriften og stillingen som veivokter å passe, ble det lite tid til felespill. Han tok fela fram igjen da Myklebust kom til Saltdal i 1955. Da hadde den lagt på loftet i mange år, men han kunne ennå behandle fela godt.

Slåttenavn knyttet til spillemenn:

1 *Edvard Nilso-slåtten*, pariser

2 *Svenskjen* e. Sundqvist

3 *Fordelsa-slåtten*, etter kymeisteren som var så ivrig å danse.

Og når denne slåtten ble spilt, så kunne han ikke sett i maken, da måtte han danse uansett hvor svett han var blitt. På den tida var det ganske harde dansa, så dem gikk varm.

Det fins flere ulike opptak med ulike felespillere i Saltdal. De spiller noen av de samme slåttene og har vært aktive omtrent på samme tid. Dermed kan vi høre hvordan hver individuelle spillestil har fungert til mye av samme bruk. Det er en god del ulikheter både tempo, rytmisk og melodisk. Samtidig er det klare fellesnevner som gjør det mulig å høre et eget særtrekk ved Saltdalsspillet.

Nedtegnere av musikk i Saltdal:

Peter Lindeman Kristensen (1885-1961) var født på Drageid i Saltdal av foreldre lærer og organist Johan A. Kristensen og Anne Eline Pedersdatter. Han viste tidlig særlige evner og anlegg i musikk og sang, og var ikke gamle karen før han kunne spille orgel. Han ble lærer og organist og kordirigent. Han har både gjort lydopptak og skrevet ned mange gamle slåtter fra gamle spillemenn i bygda.

Harald Bakke (1901-1985), fra Drageid. Han var lærer og kordirigent. I tillegg hadde han stor interesse for lokalhistorie og har også notert ned flere slåtter fra Saltdal. Ikke minst har han skrevet mye rundt spillemennene og deres musikk, og har samlet det nærmest klart til en utgivelse: Folkemusikk og sang i Saltdal av Harald Bakke (som jeg refererer til).

Arnt Bakke (1907-1975), bror til Harald. Arnt nedtegnet også musikk fra Saltdal, og sto i spissen for innsamlingturen som Rolf Myklebust og NRK gjorde sommeren 1955. Nordnorsk folkemusikksamling blei oppretta ved Tromsø Museum i 1949 av lektor Arnt Bakke. Arnt Bakke bestyrte samlinga for det meste på fritida fram til sin død i 1976.

I mine tanker har Beiarn alltid hatt noe litt mystisk og tiltrekkende over seg. Det har nok å gjøre med at jeg har lest mye om deres tidligere hang til gammel overtru og trolldomskunster, i blant annet folkeminnesamleren Ole Tobias Olsens nedtegninger og Folkeminnesamlingene fra Beiarn av E. Vegusdal Eriksen. Den stillferdige roen som jeg syns preger stemningen i naturen og folkelynet virker også bevarende og egenartet.

Jeg har tatt med noen utdrag av beskrivelsene om Beiarn som Arnt Bakke og Haavard Hanssen har i sin bok om komponisten og musikeren Fridthjov Anderssen (1876–1937), som hadde sine 10 første leveår i Beiarn.

«Inn til Beiarn kommer en gjennom den trange Beiarfjorden, med isskurte fjellsider, særlig ute i det trange Ferrissundet. Fjellene går ende til værs, og strandfot fins ikke før en kommer inn til Tvervik, der fjorden vider seg ut til en botn. – Ned mot denne botn har Beiarelva arbeidd seg ned fra Svartisens ismasser, leirete og grå, og sammen med isen utformet den eiendommelige trange og avstengte Beiardalen.

I denne dalen bor et folk som lever av fiske og fangst, veddrift og gårdsbruk. Gårdsbruket består av fedrift, men først og fremst av kornavl. Beiarn er og har alltid vært Nordlands sikreste kornbygd, ei varmegryte mellom fjellene...

Enda mer stengt blir den om vinteren når isen legger seg ... var bygda uten noen forbindelse med omverdenen flere måneder i vinterhalvåret. Bare av og til kom en postmann over fjellet .... et sterkt lappisk islett, særlig nede i dalen. Øvre delen ble bebygd senere ved innvandring fra Rana-sida.

Dialekten var også meget konservativ med gamle dativformer og ordlegging som viste en levende og nær forbindelse med det gammelnorske opphav. Språket har også islett av lappisk ...

... mer sagn og overtro her enn noe annet sted nordpå. Ei Eventyrbygd...

Motsatt side:
Johan Arent Aronsen.

27

Et sitat fra M.B. Hansen i E. Vegusdal Eriksens «Atterklang fra gammeltida», folkeminne fra Beiarn I, Norsk folkeminnelag 1953:

«Komponisten Fridthjov Anderssen kalte Beiarn for Nord-Norges Telemark. Det var i sin tid mange stev og toner i bygda som nå er gått i graven med de gamle. Trist at ikke noen i tide tok til med å samle disse gamle ting. Det som det lot seg gjøre å samle, er bare en liten del av det rike stoffet som en gang var tilgjengelig».

Om jeg ikke husker feil var min første berøring med Beiarn, bortsett fra noen sommerturer som liten, slåtten «brurmarsj fra Beiarn». Jeg lærte den, som 12-åring, på et sommerkurs i Harstad under Festspillene i 1982, i regi av Noregs Ungdomslag. Lærer på kurset var Dag Vårdal, som hadde fått musikken fra nedtegninger etter bygdespillemannen Johan A. Aronsen.

Det fins et utsagn om beiarværingen, visstnok fra Misvær, som sier at enten så spella de fiolin, eller så va de søskenbarn.

Johan Arent Aronsen var heldigvis en aktiv spillemann hele sitt liv, og er den som vi har mest klingende materiale etter. Innspillingene er gjort da han var mellom 84–88 år gammel, men spillet låter utrolig lett og lekent. Som oftest har han med en på gitar, og mange ganger har jeg tenkt at det ville

26

Rengårdslø i Beiarn med P.J. Olsens gård. I forgrunnen ser vi Jon Andersen «Gråtå-Jo»

Susanne Lundeng og Edgar Johnsen (oldebarn til Gråtå-Jo) i 2010. Edgar viser fram steinen som Gråtå-Jo har hugd inn navnet sitt og årstall for rydningen av gården Kyskmo i 1849.

28

vært flott å høre hans solospill, men dette viser at for han var felespillet svært sosialt.

Det fortelles også at Johan hadde et svært godt minne og brukte å synge seg forbi flere gårder når han var ute og sprang – han var sterk å springe.

Opptakene av Johan er det bl.a. Håkon Berg Johansen som har gjort. I 1992 besøkte jeg Kåre Johansen, sønn av H. B. J., i Bodø og fikk kopier av opptakene fra ca. 1964. Jeg gjengir litt av praten i begynnelsen av bandet: «*Nu skal vi høre bygdespilmannen Johan Arent Aronsen fra Beiarn i Nordland. Han e i sitt åttogåttiende år, og som en ungdom, fresk, sterk, rank og spenstig. Va du gammel Johan da du begynt å lær dø og spell fiolin?*

– *Det va i 10-års alderen.*

– *Men det e no ikke berre musikken du ha dørka, du har hatt andre gjøremål framigjønna din derre lange livsferd? – E har vært feskar og jordarbeidar, ja ... anleggsarbeider ... ja.*

– *Og som sådan sku jo ikke di fengran dine vær så mjuk som de e i dag? – Nå nei, de begynn å bi stiv. – Du har ikke en slått å spell som e a dine forfedre på området? – Jau da, det har æ, det e en slått som han Jon Annjersen spelt, så e mintes, det e en polsdans. Det ska æ spell. – Ja den må du ta. – Ja, men da må æ stem om fiolinen.»*

Aron Sakariassen *Da Aron Sakariassen, far til Johan Aronsen, gikk bort i 1933 sto det en avisartikkel om han i Nordlandsposten, signert H.R.*

«Gammel Beiaroriginal død.

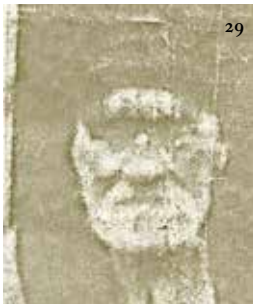
Aron Sakariassen, Skigamslett, blev begravet søndag 5 des. Hans alder oppgis forøvrig ubestemt men skal være født i året 1834 (1839 ifølge Slektsbok for Beiarn) og var ganske sikkert Beiarns eldste borger. Gamle Aron var på mange måter en interessant personlighet. Hans originale måte å være på skilte ham alltid ut fra sine omgivelser. Aron elsket musikk og sang og spilte fiolin like til det siste år.

Han var begavet med et særlig godt minne, men beskjeden som han alltid var, var det nesten umulig å få ham til å fortelle gamle historier, og gjorde man tegn til å notere var det slutt med en gang.

Som en videre følge av hans beskjedenhet var det umulig å bevege ham til å la sig fotografere.

Ovenstående billede er tatt uten hans vilje og vitende efter at man først forgjeves på alle mulige måter hadde forsøkt å bevege ham til godvillig å stille sig til rådighet.

Aron sang meget og hadde en god stemme, han kunne et utvalg gamle viser og sange. Jeg hørte ham engang synge en vise på 130 vers. Dette gjorde han forresten mens vi i mørket gikk en halv mils... (her et det et stykke av artikkelen som desverre mangler)... Han hadde sin egen verden – stor nok for sig, sine interesser og sitt virke. Han var tilfreds og ønsket intet mere.

Aron sakariassen. Det eneste kjente bilde av ham.

Aron var gift og hadde mange barn. Hans kone gikk bort for mange år siden.»

Gråtå-Jo, Anders Jonsen og Adam Jonsen. Det er nesten slik at skal en skrive litt om gammel tid i Beiarn, kulturelt sett, så er det naturlig å nevne Jon Andersen eller Gråtå-Jo som han ble kalt. Tidligere har jeg spilt inn den polsdansen som vi har etter han, Jo Annjerso-slåtten. I denne sammenheng tar jeg litt med om han, da han var far til Anders og Adam Jonsen. Anders var nok en svært god felespiller, men omkom i en drukningsulykke 34 år gammel. Da var Johan A. Aronsen en 10 år gammel gutt, men hadde vel allerede begynt å spille fiolin. De fleste slåttene kalte han for Annjers Jonso-slåtter etter Anders, men mest sannsynlig lærte Johan disse slåttene av Anders lillebror Adam. Johan ble senere gift med barnebarnet til Gråtå-Jo.

Adam Jonsen hadde en sønn, Robert, som utvandret til Canada, og om han sies det at han var en dyktig felespiller.

Gråtå-Jo var vel Beiarns mest kjente og omtalte mann, men at han var habil på fela var det ikke mange som visste. Felespilleren Hans Benjamin Johansen var søskenbarn til Jon, så musikaliteten lå nok i slekta.

Gråtå-Jo ryddet seg en gård i Gråtådalen i 1849 og kalte den for Kyskmo. Han hadde nok større boklige interesser enn for gårdsdrift, og han hadde mange bøker deriblant latinske, greske og hebraiske, den lappiske bibel, lege- og dyrlegebøker, engelske og tyske lesebøker m.m. Jon var nok ikke helt ukynlig i alle disse språkene, men møtet med en engelsk turist skulle avsløre at han ikke hadde rette uttalelsen men kunne bare lese engelsk. Det meste av biblioteket brant opp ved en brann engang. Mens folkeminnesamleren Ole Tobias Olsen bodde i Oslo sto Jon i livlig brevveksling med han. Brevene er forsvunnet, men mye av innholdet er nedtegnet av OTO, og her viser Jon sin store kunnskap om folkelig tru og overtru. De to møttes også Beiarn og OTO har tatt flere bilder av Jon.

Gråtå-Jo fungerte også som urmaker og naturdoktor, og videreførte nok legekunsten til sin sønn Adam, som var kjent for å være en ualminnelig hjelpsom mann.

Til sist om Jon vil jeg ta med historien om da han og kona Jo-Kresti i 1872 var i Trondheim under kong Oscar II's kroning. I folkestimmelen kom de bort fra hverandre og Jon ga seg til å lete etter henne. Han spurte om de hadde sett ei lita firskørn kjerring, ho va nu itkj'nakka sjønheit, mæ'n, ho va då hånnes, å hån vell då itkj'møss henn'for en sån lompen teng, så hån Oscar II.

Ragnvald Moe sier om Gråtå-Jo i Soge og Segn:

–Han Jo var en tid lærer i Beiarn. Han var på mange måter forut for sin tid, og klok og snartent. Han fungerte like godt som urmaker, dyrlege og lege, men det uten å kreve annen betaling enn et måltid mat og takk.

Ludolf Meier Christoffersen I 1991 fikk jeg fine opptak fra ca. 1968 av Ludolf som spiller fele sammen med brødrene Ivar og Alfred Hansen på gitar og bass. Opptakene fikk jeg av sønnen Knut Christoffersen i Bodø. Jeg visste ikke så mye om Ludolf, men Knut sendte meg til denne utgivelsen noen ord:

«Ludolf var født i 1915 på Eiterjord i Beiarn. Han var nest eldst av 6 søsken. Allerede som guttunge var han levende interessert i musikk. Gjennom vinduet til sin onkel Ragnvald har han sett at det henger en fiolin. Denne enorme fristelsen blir så stor, at en gang onkelen ikke er hjemme går han inn og prøver fiolinen. Da onkelen kommer hjem (og tar han på fersken) har guttungen lært seg en melodi. I stedet for straff, ender det med at Ludolf får denne fiolinen av sin onkel (klok mann). Han måtte allerede som 15-åring reise på Lofotfiske for å bidra til livets opphold. Fiolinen var med (se bildet med hatt). Der traff han en likesinnet og de utvekslet slåtter. I sin ungdom spilte han til dans i Beiarn. En gang gikk han over fjellet til Misvær for å spille.

Han tok jobb på en storgård på Ringerike. Da kom han til Oslo og fikk gå på kino. Det var stumfilm, og en mann satt og spilte piano under hele filmen. Her snappet han opp en låt som han senere spilte på fiolinen. Der kjøpte han en sykkel som han syklet hjem til Beiarn med, men det er en annen historie...

Han livnærte seg senere som småbruker og snekker, og det ble mindre tid til spilling. Men jeg husker han hadde perioder som han spilte til langt på natt. Som barn var det godt å sovne til hans fiolinspill, og jeg er sikker på det har vært med å gi meg min interesse for musikk.»

Johan Petter Pettersen Fra Junkerdalen, men bosatt på Lillejord. Han var felespiller, men også være særdeles god til å tralle, ja så god at det var jevngodt med musikk, ble det sagt. Det var ingen som savnet musikken når han var tilstede. – Erling Vegusdal, «Gammelt or Beiarn».

Per Olai Vøll hadde en ualminnelig god rytme over sitt spill. Tilhørerne var betatt av hans måte å spille på. Han holdt ikke fela som andre spillemenn gjorde, men hadde en original måte å holde fela på kneet på. Dessuten kunne han rett som det var samtale med andre som satt ved sida av han, mens han spilte sine slåtter. Per Olai-slåtten (22) var kanja til han og godt likt.

Lars Svensen Dokmo, også kalt «bystingen» var en mester på fiolin. En gang spilte han så lenge på «JulsPELL-dans» at han så en skapning som danset bortover gulvet. Noen sa det hadde lignelse av en hane, andre at skikkelsen så ut som et barn som fór trippende til musikken. Han skulle ha blitt så redd at han fra den tid sluttet å spille, men noen mener at de hadde hørt han spille, om ikke til dans.

Ludolf Meier Christoffersen, Beiarn, 22 år.

30

Karsten Olsen Hemminghytt. Utsnitt av familiebilde. Kassenslåtten er kanja til han.

31

32

Jon Andersen, «Gråtå-Jo».

33

Adam Jonsen, sønn til «Gråtå-Jo», med kona Kristine og barnebarn i ca. 1920. Barna er ungene til Robert som var felespiller, og utvandret til Canada.

M.B. Hansen er mest kjent i bygda for sitt arbeid med Slektsbok for Beiarn, men han skrev også ned en god del slåtter og sendte til Arne Bjørndal-samlingen.

Fra bryllupet til Kåre Pettersen og Ingrid på Strand, 21. juli 1946. Kunstmaler Arne Jørgensen fra Bodø, som ferierte av og til på gården, hadde malt bryllupsfesten på gråpapiret som vises på låveveggen bak. Dette er tatt vare på og må vel sies å være et utrolig klenodium. F.v. Sigmund Frantzen, Edvin Strand, Ingvar Forstun, Arthur Øynes og Henry Dokmo.

35

34

36

37

Susanne Lundeng og Rudolf «Stubb» Lauritsen på Trones Ungdomshus i Beiarn i januar 1990.

Håkon Berg Johansen skrev ned mange slåtter i Beiarn. Her et utsnitt fra et bilde fra en utflukt på Eiterjord.

38

Jens Solbakk, fra Tollå var en av de siste store spillemenn i Beiarn. Jeg blir vemodig av å tenke på at det ikke fins opptak eller nedtegninger etter han, og særlig med tanke på at han levde til i 1977. Jens var bl.a. sagbrukeier og snekker, men var aktet som spillemann. 13 år gammel i 1896, spilte han for første gang i bryllup og siden i mange fler. Det skulle være fasinende å se Jens spille på sin fiolin – da så det ut som han befant seg i en egen verden.

Videre sies det at når Jens tok fram fiolinen ble det liv i stua. For noen årtier siden var det ikke riktig fest på lokalet om ikke Jens var på plass med fiolinen. Han spilte til dans til han var over de sytti. I sine unge dager hadde han med seg sin yngre bror som spilte annen fiolin og en søster som sekunderte med gitar. De kunne et utall av gamle slåtter, og det fortelles at deres mor trallet slåtter for dem.

Nedtegning av Beiarslåtter.

Martinus Bernhard Hansen var sønnesønn av spillemann Johannes Jenso. M. B. Hansen fortalte at bestefaren kunne noter og at han hadde som 7 åring lært å spille etter disse tallnotene.

Håkon Berg Johansen var nevø til M. B. Hansen og begge to har nedtegnet mange av slåttene i Beiarn. De var begge fra en spillemannsslekt. Det fortelles også at kona til Håkon, Julianne fra Blåmolid, var god på fiolin, kanskje bedre enn sin mann.

Martinus Bernhard Hansen fikk en skriftlig henvendelse fra Bergens Museum, der han ble bedt om å skrive ned de eldste slåttene han kunne, og han skrev ned 32 slåtter og sendte til museet.

Til arbeidet med folkeminnebøkene om Beiarn av Erling Vegusdal gjorde Håkon B. Johansen opptak av Johan A. Aronsen og en kopi ble sendt til Sigjorn B. Osa som noterte noen av de.

Henry Dokmo har også notert ned en god del Beiarmusikk, og jeg var heldig som fikk tilsendt noen originalnedtegnelser av han, som Rudolf «Stubb» Lauritsen var pådriver for.

For å beskrive litt om spillemenn og miljøet rundt disse på Vestvågøy i nær fortid, var det naturlig å spørre Dag Vårdal om oppdraget og han har velvillig delt disse ord:

Spelemenn og slåtter fra Vestvågøy i Lofoten

På 1970-tallet var interessen for lokal kultur stor, også i Nord-Norge. Innen visesang finner vi f.eks. på den tiden Nordnorsk Visegruppe fra Tromsø. Den kjente visesangeren og kulturentusiasten Jack Berntsen, da bosatt i Svolvær, tok initiativet til vise- og musikkfestivalen Troilltampen som trolig var den første i sitt slag i landsdelen. I Målselv hadde spelemannslaget der, med Johan Nymo i spissen, en rik periode.

I dette kulturelle landskapet var jeg så heldig å være bosatt på Vestvågøy i Lofoten. Som ivrig folkedanser var det naturlig å engasjere seg innenfor den lokale folkelige kulturspektoren, både i dans og musikk. På starten av 70-tallet startet vi det som senere ble til Vestvågøy Spelemannslag. Der la vi stor vekt på å finne fram til eldre spelemenn og den halvt glemt lokale musikken deres. Etter hvert viste det seg at vi hadde rike kilder å øse av. Flere av de eldre spelemennene ble aktivt med i laget og delte generøst både slåttene sine og lokal spelemannshistorie med oss.

Spelemennene

Atle Jenssen var den første tiden trekkspilleren i gruppa vår med lang erfaring fra dansespill i senere tid. Han interesserte seg tidlig for den lokale musikken og oppsøkte spelemannen Lars Hellan (1891-1981) fra Leitebakken for å spille med ham. Sammen med et lengre lydopptak, gjort av folkedansinstruktøren Leif Kvalmo fra Kvalnes, ble Lars sin musikk på mange måter inngangsporten vår til denne kulturelle skattkista. Lars Hellan var regnet som en av de fremste spelemennene i sin generasjon. Grunnet høy alder kunne han ikke delta aktivt i spelemannslaget, men musikken hans prøvde vi å ta vare på.

De første av den eldre garde som ble med i laget var Helmer Liland (Basse) fra Bøstad, Arthur Sørensen fra Balstad

39

Arthur Sørensen og Helmer «Basse» Liland, Lofoten, ca.1975-77.

To av Vestvågøy Spellmannslags medlemmer Halvdan Gjertsen og Helmer «Basse» Liland ca. 1975-77.

Børre Holmstad ca. 1985. I Tufteveien på Leknes.

Hardingfele som Børre Holmstad bygde som 15 åring i ca. 1924. Han hadde nok blitt inspirert av hardingfelespillet til bl.a. Arne Bjørndal, som holdt konserter på forsamlingshusene i Nord-Norge. Hele Valberg fikk en oppblomstring i felespillet på 1920-tallet.

Lars Hellan, Leitebakken i Lofoten

og Halvdan Gjertsen fra Leknes. De var alle tre litt yngre enn Lars. De delte velvillig både slåttene sine, miljøskildringer fra «gamle dager» og et utstoppelig godt humør med oss. Samtidig økte stadig spelemannslagets repertoar av lokale slåtter. Selv om de nok alle tre var bevisste på sin rolle som tradisjonsformidlere, var de også spelemenn av sin tid. Parallelt med de gamle slåttene spilte de med stor innlevelse valser som Donauwellen av Johan Strauss og Drømmen om Elin etter Carl Jularbo. Jam sessions som i dag er uforglemmelige minner for oss yngre som fikk være til stede.

Den siste eldre tradisjonsbæreren som ble med i spelemannslaget var Børre Holmstad (1909-1996) fra Valberg. Han hadde slåtter i tradisjon etter flere musikere og spelemenn fra dette distriktet, blant dem Leiv og Kolbjørn Valberg og Olav Hansen. Med Børre økte tilfanget av lokal slåttemusikk kraftig. Vi hadde tidligere kopiert en rekke noter på tradisjonsmusikk som Leiv Valberg rundt 1945 hadde sendt inn til Arne Bjørndals samlinger i Bergen. Også en rekke noter etter Kolbjørn Valberg hadde vi tilgang på. Børre, som var godt notekyndig, kompletterte dette materialet vesentlig med en rekke slåtter han hadde i direkte overføring. Han komponerte også slåtter i tradisjonell stil selv. For oss yngre ble Børre den som i første rekke ga de gamle slåttene liv og særpreg både i spillemåte, rytme, fraseringer og framføring. Ellers var både han og de andre tradisjonsbærerne lite opptatt av at vi yngre skulle kopiere dem nøyaktig i ett og alt. Forsiringer fikk vi f. eks. beskjed om å utforme selv både i type og mengde. Likevel lot de oss forstå at det tross alt gikk visse grenser uten at de ble spesifisert ytterligere.

Børre Holmstad bygde også feler, deriblant ei hardingfele etter inspirasjon fra omreisende spelemenn sørfra som gav konserter på forsamlingslokalene i distriktet. Også de andre tradisjonsbærerne i laget vårt var hendinge når det gjaldt småreparasjoner og justeringer av instrumentene sine. Utstyr til å plassere lydpinne hadde de fleste av dem. Det kom faktisk

Vestvågøy Spelemannslag i 1978. Foran fra venstre: Dag Vårdal, Geir Henningsen, Tone Sand Teige, Børre Holmstad, Bent Stokke og Christel Rønning. Bak fra venstre: per-Are Liland, Helmer Liland, Arthur Sørensen, Frits Arntsen og Annar Gran.

45

Fra landsstevnet til Noregs Ungdomslag i Tromsø 1978. Helmer «Basse» Liland og Arthur Sørensen.

46

Leiv Valberg, Lofoten.

til nytte ved et par anledninger. En gang ramlet et av feleskrinene våre ned fra hattehylla i bussen med det resultat at lyd-pinnen i fela løsnet. Ti minutter etter var saken ordnet med hjemmelaget verktøy til den slags. Håring av buer prøvde de seg også på. Profesjonelle fiolinmakere var det, mildt sagt, tynt med i Lofoten på den tiden.

Børre Holmstad ble tildelt Vestvågøy kommunes kulturpris for 1995, da 86 år gammel. Han ble etter hvert godt dokumentert både med lyd og videoopptak bl.a. av musikk-samlinga ved Tromsø museum og Rff-sentret i Trondheim. Norsk musikkforlag har også i den senere tid utgitt et lite hefte med tittelen *Gamle slåtter blir som nye* med litt av Børre sin musikk.

I de siste årene på 70-tallet var spelemannslaget på flere reiser og oppdrag, for det meste lokalt men også til bl.a. Sve-rige, Målselv, Harstad, Bodø og Tromsø. På det meste talte vi rundt 12 musikere. Sjelden så jeg «gamlekarer» så inspirerte som da. De satte stor pris på all den positive tilbakemeldingen de fikk på musikken sin, også fra dansere og spelemenn fra andre distrikter. Slåttene deres hadde fått status og nytt liv og var etter hvert med på repertoaret til mange spelemenn og grupper. Slåttene formidlet vi også videre på kurs og seminarer flere steder i Nordland der bl.a. Susanne Lundeng var elev. At tradisjonsbærerne senere fikk besøk og anerkjennelse både av henne og andre yngre etablerte folkemusikere var selvsagt også stas.

Musikken

Naturlig nok bestod repertoaret hos alle tradisjonsbærerne for det aller meste av runddans (gammeldans). Arthur hadde noen reinlendere etter faren og Halvdan en masurka som moren hadde trallet. Viktigst var nok den nære overføringen mellom spelemenn fra samme distrikt. Likevel spilte Lofot-fisket en sentral rolle, både direkte ved at mange spelemenn deltok der, og indirekte ved at de fikk overlevert slåtter fra andre som var med under fisket. Her fikk de impulser fra et vidt område.

Noen av slåttene kan vi finne i parallellutgaver fra andre distrikt, men overraskende mange av dem har vi så langt ikke funnet klare varianter av andre steder. Mange av slåttene følger en ganske vanlig harmonisk oppbygning for denne dansetypen som vi kan finne igjen over hele landet, men vi finner også flere eksempler på melodiføringer som er rimelig originale uten å bære preg av at de er tenkt ut fra et akkordinstru-ment som f.eks. gitar eller trekkspill.

Vi har bare bevart noen få polsdanser etter Børre Holmstad, Lars Hellan og Leiv Valberg i dette materialet. Et par av dem har vi ikke funnet paralleller til andre steder. På tross av at eldre informanter fortalte oss at det også hadde vært danset halling på Vestvågøy, har vi så langt jeg husker ikke bevart noen slåtter av denne typen.

Slåttene vi fikk overlevert fra tradisjonsbærerne lever fremdeles, både lokalt og gjennom etablerte folkemusikere.

Plattingdans i Digermulen

Lars Hellan sin versjon av valsen Havella er f.eks. med på flere CD-innspillinger. Vestvågøy Spelemannslag gikk over til Lofoten Spelemannslag, og Nappstraumen Spelemannslag holder i dag lokalt slåttene i hevd. Tradisjonen etter kildene våre lever videre. Både de og arven fortjener den takk og respekt vi slik kan gi dem.

Dag Vårdal, 13.01.2015.

Leiv Valberg (1897-1983)

Bjarne Valberg i Bodo har skrevet disse ord om sin far Leiv Valberg (1897-1983):

Leiv Jensen Valberg såg dagens lys i 1897 og vaks opp på husmansplassen Langdraget i Valberg som den nest yngste av 8 sysken. Faren, Edvard Jensen, var fiskar. Han vart gift med Bergitta Karlsen frå Bakkan i Valberg. Ho gjekk inn for kjøp av bruket Valberg, øvre, og var nok og den som seinare fekk igjennom at Leiv skulle overta.

Leiv var musikalsk, og hadde truleg arva gener for musikk frå mora. Ho hjelpte han tidleg med kjøp av violin frå Tyskland. Etter kvart vart det kurs i harmonilære og violinspel, noko som kom til nytte når han noterte det han kom over av gamaldansmelodier. Han hadde som regel ei notisbok liggande på nattbordet, og i den noterte han bitar til eigne slåttar. Eg låg på same romet, og vakna av og til av at han låg og plystra og skreiv notar før andre hadde stått opp.

Noko av noteringane sende han til Arne Bjørndals samling av folkemusikk. Bjørndal reiste då rundt i ungdomslaga og presenterte folkemusikk. Det fenga Leiv i den grad at han kjøpte seg ei fin hardingfele av den same Bjørndal.

Fela vart nok flittig brukt, ikkje minst under opphaldet på folkehøgskulen og landbruksskulen. Men «mennesket lever ikkje av hardingfele alene». Han gjekk kurs i hagebruk og husdyr, folkehøgskule og landbruksskule.; og var allsidig og grundig i alt han dreiv med. Det var vel og grunnen til at

han vart engasjert som trygdekasserar, og som planleggar av grøfting og nydyrking.

Gardsarbeid og fiske frå robåt gav krøkte fingrar. Etter kvart vart difor spelinga redusert til søndag ettermiddag, og til langhelgene jul og påske. Etter krigen kom det snart ny radio i huset, og han vart då ein aktiv lyttar, særleg til folkemusikkhalvtimen og solokonsertar for trekkspel og violin.

Vårt apparat hadde vore gøymt oppe i ei ur der fukta hadde tatt knekken på det. Eg fekk då lov å kontakte dei av naboeane som hadde berga sine apparat, og med spørsmål om far min og eg fekk koma å høyre på radiosendingane med ensamla til Per Bolstad og Rolf Myklebust. Alle som eg spurte sa ja, og fleire gav uttrykk for undring over at eg som var så ung interesserte meg for gamaldansmusikk. Kanskje var det dei same gener som han hadde fått frå mora.

Bodo, den 18.02.15

Bjarne Valberg

I en merknad fra Leiv Valberg til Arne Bjørndal i noteforsendelse av 27.09.1930 sier han bl.a.: «Bogestrøk og ymse småkriningar har eg ikkje teke med for det er nok bruka på mange måtar etter som spelemennene syntes det høvde – makta å utføre det.»

Ellers var det nok fra sin eldre bror Bård at Leiv hadde mange slåtter, da Bård spilte mye til dans.

Leiv hadde også en til musikalsk bror, Kolbjørn (1899-1984). Han spilte orgel, og var ansatt som organist i Valberg kirke og dirigerte flere kor. Også han noterte ned bygdemusikk fra Valberg, i følge notenedtegningene.

Kåre Bergh, født i 1913 i Sørvågen

18. mars 1992 hadde jeg holdt et felespillkurs på Sørvågen skole. Spillemannen Kåre Bergh bodde like ved og kom dit, ruslende i bare tøfler og jeg fikk en fin prat med han om hans

Bryllup på Eggum i Lofoten på 1940-tallet. Musikerne på bildet er Guttorm Jakobsen på trekkspill, Hans Ulriksen på gitar, August Andorsen på gitar og trolig Hilmar Andor på fele.

musikalske oppvekst. Kåre fortalte at hans morfar, Josef Olsen, var felespiller. Han spilte alt etter noter.

Moren til Kåre hadde også et godt øre for musikk og spilte både flygel og orgel.

Sørvågen fikk kino allerede i 1926, og som skulle være til avveksling for tilreisende fiskere under Lofotfisket.

Gustav Nymark var en god og kjent felespiller i Lofoten. Han brukte å spille til kinoframvisning og Kåre fikk ofte være med å spille. Av og til var det også flygel med. De spilte noen sanger etter noter som fulgte med filmen, men også andre melodier og slåtter.

Kåre forteller videre at de brukte ofte å spille hjemme. De hadde i en periode «fast» spilling med eks. fioliner, trøorgel, piano og trekkspill i 2–3 timer på søndagene.

Mange av slåttene lærte Kåre av bestefaren Josef Olsen (ca. 80 år når han døde). Ellers var det ingen bestemte han lærte fra. Da han var liten og bestefaren gikk på posthuset, brukte Kåre og «tjuvlåne» fela og sette seg i klesskapet og øve. Første melodien han lærte seg var «... fullmåne ...» Så kom bestefaren en dag hjem med en fiolin han hadde bestilt til Kåre.

Fiolinen til bestefaren var kjøpt under lofotfisket av en fra Helgeland, og det var en tysk fiolin, som finnes i familien ennå.

Fiolinen som Kåre nu spiller på kjøpte han for 5 kroner av en fra Beiarn. Kåre sendte den til Trondheim, og reparasjonen kom på i overkant av 200 kroner, og de hadde sagt at det var en «konsertfiolin», tysk.

Jeg spør om det var noen spillemann som var kjent over hele Lofoten, men det kan ikke Kåre tro at det var, annet enn at Gustav Nymark var mye brukt.

Jeg er også nysgjerrig på om det ble brukt mye polsdans, men han kan bare huske at det kun ble danset av de gamle. Selv spiller han en variant av den meget utbredte polsdansen som han kaller for «Knipsar'n».

Jeg registrerte ellers litt om Kåre sin spillestil/teknikk:

- bruker en del «ristetak», særlig på spissen av buen.
  - går ofte i 3. posisjon med 2. finger, istedenfor laus e-streng.
  - bruker også vibrato, og triller noen ganger i vibratoen (han vipper med handa).
  - han spiller aldri likt to ganger.
  - Kåre kalte gjerne en repetisjon/del/vek for en avdeling.
- Ellers nevnte Kåre en annen spillemann som het Nils Olai Nilsen. Han var lettlært, men kunne ikke noter. Hans sønn, Otto Nilsen, spilte også fiolin.

I Sørvågen fantes det et positiv de kalte for «Bendikpositivet». Kåre kan flere av de slåttene som var i det. Positivet var laget i Steinkjer, men ligger nu i Moskenesstraumen etter et forlis.

Det var livlig med felespill under Lofotfisket da Kåre var ung. Da ble det spilt mye i rorbuene, særlig når det var landligge. Dette var spennende for en unggutt som Kåre, og han var ofte i buene og spilte.

Ellers var 3. juledag den store «festdagen» i jula, og om sommeren spilte de ofte ute hvis været var godt

John Statle fra Lillehammer, skrev noen ord om feletradisjonene i Lofoten og sendte det til Lofotposten i 1989. Et utdrag av dette:

«En eldre steinfjordmann som hadde rodd fiske for Eggum i mange år av sitt liv, fortalte f.eks. at i flere av heimene der var det rundt 1900 både ei og to feler. De ble flittig brukt ved helg og fritid, men selvsagt med variert ferdighet. Det samme var tilfelle i Valberg i Børre Holmstads barndom. Det var ofte i brylluper de gamle spellmenn fikk vist sin dugleik. Ragnvald Persa, Eggum var slett ikke den beste spellmannen der, men særdeles utholdende til å spille polsdanser. Han spilte i et storbryllup på Saupstad i 1895. Tredje døgnet på morgenkysten fikk han beskjed av brudgommens far om å pakke ned «fiolen».

Spillemenn som har lært slåtter i Lofoten:

Petter Oluf Ulstad, fra gården *Ner-Ulstaad*, men reiste senere til Amerika. Han kunne mange gamle slåtter både her og der ifra, men han kunne ikke noter, og var i det heile vanskelig å skrive opp etter. Disse to slåttene lærte han i ei rorbu i Lofoten.

Ola Botnen, *Hardanger*. Ola var med på jaktefart til Lofoten. Senere var han på snekkerarbeid i Kvæfjord. Dette var i årene 1870–80. Opptakene av Ola Botnen har jeg generøst fått av felespilleren Knut Hamre fra Granvin i Hardanger.

Fra andre bygder

Olaf Johan Myrvoll (1901-1993), *Gildeskål*

I 1989 skulle jeg lage en folkemusikkhalvtime fra Nordland i NRK. Jeg hadde et lengre opptak med felespilleren Olaf Myrvoll v/ Egil Bakka ved RFF-senteret i 1969, men få opplysninger om slåttene han spilte.

Olaf bodde i Kjøllefjord og jeg måtte ringe rundt for å finne han. Jeg fikk han på tråden fra gamlejernet og hadde en fin liten prat med han. En varm og dyp stemme som kunne fortelle at mange av slåttene hadde han etter sin far Andreas og andre felespillere i bygda i Gildeskål. Selv om jeg ikke traff Olaf, var det flott bare å ha utvekslet noen ord i telefonen.

Sakset fra Menighetsblad for Lebesby og Kjøllefjord etter en artikkel i avisen Finnmarkposten i 1981 av reporter Vidar Norberg:

«Olaf Myrvoll kom fra Gildeskål i Salten. Han var en av 10 søsken, men da Olaf var 6 år døde hans mor. Faren til Olaf hadde et snekkerverksted hvor søsknene tidlig lærte å håndtere verktøy, bl.a. hjalp de til å høvle likkister. Han forteller om både dårlig fotføy, hardt arbeid og matmangel i barneårene. Allerede som 9-åring skar han ut hva det enn skulle være. Det var små trefigurer som han gjerne tok med på skolen og solgte, så lenge lærerinnen ikke oppdaget det. Treskjæring holdt han på med hele livet og han laget til og med en fiolin av å uthule et stykke rekved.

Myrvoll hadde tidlig også interesse for musikk, noe som sikkert skyldes at hans far kunne nesten hele salmeboka utenat, i tillegg til uendelig mange slåtter som han spilte på fiolin. Olaf forteller: «Den første fela laget jeg av en stamme som ble uthult og beslått med en tynnere plate. Felestrenger hadde jeg ikke råd til, så vanlig tynn streng ble brukt. Hestehår til fiolinbuen var ikke vanskelig å skaffe i den tiden, så det hele var ikke noe problem. Min første «konsert» som guttunge holdt jeg for ilandkomne fiskere som hadde notfest. Det var fest hvor hovedsmennene kjøpte hver sin kagge og rydda plass mellom notene på kaia der dansen ble holdt. De måtte spørre far og læreren om jeg fikk lov å spille. Det måtte for all del ikke bli slik at festsplingen førte til mindre skolegang.»

Gunnar Sævoid og Olaf Myrvoll i Kjøllefjord.

Halvdan Henriksen fra Vesterbotten på Senja i 1978.

Hyggelig lag i Kjøllefjord med ukjent, ukjent, Olaf Myrvoll og Gunnar Sævoid.

Olaf reiste lenge som maskinmaskinist, utdannet i Mandal, og forteller :«at når det va dans der vi kom, der va vi jo, og æ hadde jo lett før å lære». Han bosatte seg i Kjøllefjord som 26-åring, og livnærte seg som snekker. Selv om det kanskje ikke ble så mye spilling til dans i Kjøllefjord, hadde Olaf flere musikervenner som møttes med instrumenter i festlig lag. Etter Olaf har vi mange fine slåtter som havella, polsdans, valser, reinlendere, galopper, parisere m.m.

Johannes Rasmussen (1823-95), *Seljeås i Sørfold*. Johannes skulle ha vært en svært flink spillemann. Han var også en som folk søkte til når noe var galt fatt. Folk mente han hadde evner som å helbrede, være framsynt, lage medisiner, sette fast tyver og andre overnaturlige ferdigheter.

Vi har dessverre ingen slåtter som er direkte knytt opp til han, men det sies at han også kunne noter. Det hadde han etter tradisjonen lært seg under sitt opphold på tukthuset, der han satt etter en helerisak i Bodø.

Johannes var navngjeten som spillemann, og spilte ofte i bryllup både i Folda og andre steder.

I 1859 var det stort bryllup på et av de største handelsstedene i Nord-Norge, Kjerringøy.

Zahl skulle gifte seg med enke og arvtager til handelsstedet, Anna Elisabeth Sverdrup.

Det ble spørsmål om spillemann i bryllupet og Zahl holdt på Johannes Rasmussen. Men bruden ville ha spillemenn fra Bergen. Hun var av stort folk, var det sagt, så det passet ikke å ta en her fra fjorden. Men han Zahl sto på sitt og det endte med både Johannes og to sørfra Bergen. Da dansen ble satt i gang, var det de to søringene som skulle ta første taket. Så var det Johannes sin tur, men det var som om han ikke fikk riktig sleng på fela. Zahl ble brydd av dette, siden det var han som hadde fått Seljeåskallen dit. Han fikk han i ei anna stue, der Johannes ble traktert med skjenk og brudgommen stakk til han en daler. Johannes kom tilbake i dansetua og nu var det en annen smell i fela. Bryllupsgjestene begynte å gløtte på søringene, som satt og nistirra på Johannes. Da de hadde hørt fela hans ei stund, pakket de sine egne felar tilbake i skrinene.

Det het seg at når lensmannen i Skjerstad skulle få fram tilståelser fra mistenkte, brukte han å skremme vedkommende med å si «Kjenner du den store musikkus Johannes Rasmussen?». Han som var tyven, brukte å gi seg når lensmannen nevnte navnet til Seljeåskallen.

Johannes hadde greie på mye, og kjente på seg når noen var død. Flere ganger talte han om folk som hadde dødd, både på dag og time. Og det viste seg senere at det stemte det Johannes sa.

Alfred Buvik ble omtalt som «et levende leksikon» for enhver folkeminnesamler. Han var også en svært dyktig fiolinspiller, og han skrev opp en masse slåtter fra gamle dager.

Han kunne flere av slåttene etter Johannes Rasmussen

Seljeås, som kunne en ofsen med slåtter, men dessverre er det ingen slåtter som er direkte knyttet til han i dag.

Ole Jensen fra Sørfold, slo seg ned i Tørfjorden, var en mye brukt spillemann også i bygdene omkring, både i bryllup og andre høytider. På slutten av sin levetid ble han blind, men likevel trakterte han fela godt. De gamle sa at han hadde et helt kvartel fullt med spillepenger.

Peder Johannesen skulle spille best på fela når det var melodiose ting han spilte. Han overgikk visstnok de fleste når det gjaldt å spille sanger- og salmetoner.

Morten Tørrisen måtte ha hatt medfødt musikalske evner. Han begynte allerede som barn å klimpre på sytråd, og senere tok han tagl fra hestehalen og spente opp på ei bordfjøl. Sin første fiolin bygde han selv. Han lærte seg å spille og hadde godt øre for musikk. I Lofoten hendte det at omstreifende musikanter reiste rundt med lirekasser. Det sies at Morten etter å ha hørt dem spille, kunne ta frem fiolinen og spille samme melodien etterpå. Melodiene etter Morten er gått tapt -bare titlene er igjen: Mortenslåttene, Morten Tørrisen-valsen og «kneppaslåttene». Det sies at han spilte slåttene i A-dur.

Steffen Nilsen var båtbygger, men var også en gang i Bergen. Der kjøpte han seg en fiolin. Denne fiolinen likte spillemannen Hans Olsen så godt, så de byttet for alltid.

Martha Olsdatter. I Mørsvik skulle det i eldre tider ha bodd en kvinne som de kalte «Spellmanns-Martha». Denne kvinnen kan ha vært Martha Olsdatter født 1792 på Skveieren.

Ole Jensen, *Steigen*, var skolelærer og klokker. Ol'Jensa var også litt av en spillemann og følgelig fast inventar i de fleste brylluper. Men har var litt for glad i brennevin og en juledag mens presten holdt preken var han og fikk brennevin hos kallenene og kom ikke tilbake til kirka før lenge etter at presten var ferdig. Da hørte de han, klokkeren, stå og synge ute og han kom så syngende innover golvet, godt «snytt». Presten leste da fra kordøren at ingen fikk ha klokkeren som spillemann i jula, men 2. juledag ble han lokket utpå igjen.

Danser:

Hans Jakobsa i Lappelv var den siste gamlestøyten i Sørfold som dansa halling. Han døde i 1936.

Ragnvald Mo, *Gard og bygd*, 1972. Fra Sørfold: I 1850-60-årene trengte vals og masurka ut de gamle dansene pols og halving. De gamle dansa halling i et tønneband.

Liste over bygdespillemenn

Fra jernbanefolkenes danseplatt i «Krabba» ved Tveråmo stasjon på Sulitjelmabanen, 1925.

Saltdal:

Kristen Knutsen (1813–1888), Drage
 sønn: **Johan Kristensen Drage** (1840–1909)
 brorsønn av Kristen Knutsen: **Carl** (1852–1929) og **Hans Olso Langset** (1850–1931)

Andreas Pedersen (1834–1925), Rognan

Jens Iversen Røkland (1798–1866), også organist og notekyndig

Carl Erich Blaaberg, svensk (1774–1839), også organist

Iver Bentsen Nes (1824–1908), nevø til Jens Iversen

Erich Nilsen Evenesdal (1829–1899)
 sønn 1: **Carl Abraham Siriheim** (1864–1957)
 sønn 2: **Andor Eriksen** (1869–1953)
 sønn 3: **Nils Eriksen Evenesdal** (1854–1902)
 sønn: **Edvard Nilsen** (1889–1934)

Johan Andersen (1860–1941), Medby
 sønn 1: **Kristian Johansen** (1887–1973), Medby
 sønn 2: **Alfred Johansen** (1892–1948)

Peder Johansen Kvæle (1866–1958)

Ivar Hansen, Evensgård, Stormo (1884–1959)

Konrad Hansen, Evensgård (1882–1970)
 Ivar og Konrad var dattersønner til Ivar Bentsen Nes
 sønn 1: **Johan Hansen** (1916–91)
 sønn 2: **Odd Hansen** (1922–2009)

Peder Strøm (1870–1955), Vassbotnfjell
 sønn 1: **Paul Strøm** (1903–1982), Vassbotnfjell
 sønn 2: **Henning Strøm** (1899–1983), Vassbotnfjell

Ole Olsen «Smed-Ola» (1890–1974), Rognan

Kristian Olsen Bjørnholm (1893, utvandret til USA i 1921)

Hans Joakim Sletteng (1877–1964), Bjørnholmen og Rognan

Johan Engan Sundby (1869–1939)
 sønn: **Erling Engan** (1910–1982)

Johan Andreassen (1877–1968), Nes

Kristian Pedersen Drage (1884–1947)

Johan Madsen (1885–1946), i Lia

Schjønning Medby (1880–1955)

Kristian Andreassen Medby «Mydjbikrestian» (1876–1947)

Hilmar Karlens Sundby (1895–1992)

Alfred Edvardsen (1887–1965), Nordnes, dro til USA

Sundqvist

Olaf Nordnes (1897–1975)

Karl Myrvoll (1912–86), Røkland

Jenny Hansen

Berg Pedersen (1913–1990), sønn til Kristian Pedersen Drage

Emil Ingvaldsen (1920–1990), Evenesdal

Per Karbøl Misvær

Sigurd Rusånes (1897–1992), trekkspill.

Peder Johansen Evensgård

Henning Olsen Engen, Vassbotn

Per Jensa, i Os

Teodor Bredesen (1898–1987), Skaiti

Birger Olai Øverås (1901–77), Pothus

Ragna Pettersen g. Bentsen (1906–96), Botn

Håkon Pettersen (1909–), Botnvatn

Kjente kjøgemestere i Salten:

Ole Jensa, på Sundby (var k.m. nede i bygda)

Per Fordelsa, (var k.m. oppe i bygda)

Meyer Andreas Madsen (1868–1955), Kvæle

Beirn:

Lars Svensen Dokmo (1785–1843), gikk under navnet «Bystingen»
 hans sønn: **Peder Larsen** (1812–1891), Øynes

Peder Kristoffersen (1794–1876), Savjord

Peder Tommasen (1837–1915), Tollådal

Nicolai Jentoft (1842–93), Soløy

Aron Sakariassen (1839–1933), Skigamslett
 sønn: **Johan Arent Aronsen** (1876–1965)

Aslag Aslagns Kvernes (Strand) (1814–1897)

Ingebrigt Pedersen (1833), flyttet til Helligvær

Johan Pettersen (1834–1915), Junkerdal/Lillejord

Jon Andersen «Gråtå-Jo» (1823–1904), Kyskmo
 sønn 1: **Anders Jonson** (1852–86), Gråtådal
 sønn 2: **Adam Jonson** (1864–1936), Gråtådal

Lauritz Selfors (1858–1924)

Anton Selfors (1860–1926)

Olaus Selfors (1870–1954)

Søren Selfors (1880–1950)

Per Olai Voll (1861), Heminghytt

Ole Pedersen, Stolpen

Jens Solbakk (1883–1977), Solbakk

Johannes Jenso (1801–1880), Heminghytt
 sønn: **Hans Benjamin Johansen** (1836–1914), Trolø
 sønn 1: **Martinus Bernhard Hansen** (1871–1950)
 sønn 2: **Johan Heiberg Hansen** (1869–1939)
 sønn: **Håkon Berg Johansen** (1902–84)

Per-Olai Olsen (1869)
 bror: **Karsten Olsen** (1849), Heminghytt
 sønn 1: **Severin** (1884)
 sønn: **Hjalmar** (1908)
 sønn 2: **Håkon** (1886)
 sønn: **Kåre** (1917)

Henry Dokmo (1919)

Rudolf «Stubb» Lauritsen (1932–98), Larsos

Ludolf Meier Christoffersen (1915–1970), Eiterjord

Julianne Marie Blåmolid (mellom 1889 og 1894), gift med Håkon B. Johansen.

Wilhelm Øines (1889–1966), bodde i Saltdal

Gjertin Kvæle (1888–)

Jens Kvæle (1906?)

Sigmund H. Voll (1899–), Voll

Peder Johansen Krokstrand (1917–), sønn til Johan A. Aronsen

Hartvig Jentoft (1885–1958), Arstad

Aleksander Pedersen Øynes (1895–1984), torader – han hadde en bror som var god på fela og spilte på div. restauranter i Tromsø

Pe Tommeso fører turister over fra Beirn til Saltdal i ca. 1900.

Edvin Strand (1908)
Laurits Nes (1867–)
Anders Eriksen (1890–), Lillejord
Martin Hamarnes

Slåttenavn i Beiarn

Knyttet til spillemenn eller andre, gjerne dansere, (de sa at folk kanja slåtten til den og den)

Pe Tommeso-slåtten, e. Peder Tommasen.

Aslag-slåtten, e. Aslag Aslagsen.

Kassen-slåtten, e. Karsten Olsen,
Heminghytt.

Annjers Jonso-slått

Per Olai-slåtten e. Per Olai Olsen

Harvig Jentoft-slåtten

Aleksanderslåtten

Hans Persa-slåtten

Johannes Jenso-slåtten

Sittan-slåtten, e. Sigmund H. Voll

Lofoten:

Mathias Kristoffersen (Mathias

Spællmann), Borgfjord i Borge

Hans Mathisen (1820), Sommervolden
under Haug

Henrik Johansen (1825), kalt Benjamin,
Bolleholmen

Erik Kristensen (1848), sønn av
akkordeonspiller Jens Blix ved Leirelva

Oluf Jakobsen (1862), Leite

Hans Svendsen, Storeidet

Peder P. Haug, Buksnes (ca. 1880)?

Hans Nilsen, tannlege

Ole Nilsen, far til Hans, klokker

Amandus Pettersen, Farstad, bror til

P.P.Haug

Frantz Matheson, Ramsvik, far til Hans

Mathisen (uekte sønn)

Johan Wulff

Nils Andersen i Vika og kona Agnete spilte
gitar

Alfred Johannesen

Bård Valberg

Leiv Valberg (1897–1983)

Kristian Holmstad, Valberg

sønn: Børre Holmstad (1909–96),

Valberg

sønn 2: Reidar Holmstad

Ola Sørensen (1872–)

sønn: Arthur Sørensen, Ballstad

(1910–1998)

Halvdan Gjertsen, Leknes

Helmer «Basse» Liland, Bøstad

Kåre Bergh (1913–), Sørvågen

Olav Hansen (ca. 1860), Vendalsjord

Lars Hellan, Leitebakken

Josef Olsen

Gustav Nymark

Nils Olai Nilsen

sønn: Otto Nilsen

Frits Sundberg, spilte på markeder med sin
bror Oskar på fløyte.

Trygve Kirkesæther (1903–), Flakstad

Edvin Hansen Selfjord (1890), Flakstad

Robert Jakobsen (1840–1914), Liland

Andre bygder:

Olaf Myrvoll (1901–93), Gildeskål

Halvdan Henriksen, Senja

Johannes Rassmussen (1823–1895), Seljeås,
Sørfold

Peder Andersa (1824–1902), Kines

«Skognes-Møns», Vatnbygda (halvklapp)

Daniel i Os, Fauske

Ole Jensen (1799–1892), Nedregård i Sørfold

Pe Olsa, Nordfjord, Steigen

Alfred Buvik (1895–1967), Sørfold

Sander Ankjel, Sørfold

Hanibal Pedersen (1873–1949), Kjelling i
Gildeskål

Ole Hansen «Ol-Hanso», onkel til Hanibal

Trygve Sivertsen, Bø i Vesterrålen

Hagbart Arntsen, Gildeskål

Johan Johansen, Gildeskål

Ole Andersen (far til Fridthjov Anderssen)

Johannes Olsen (1811–1885), Lillegård,
Sørfold

Peder Johannesen (1841–1903), Gyltvik,
Sørfold

Morten Tørrisen (1825–1910), Mørsvikbotn,
Sørfold

Harald Anderssen (1897–1959), sønnesønn
til M. Tørrisen.

Hans Olai Olsen (1836–1889), Aanderbakk
i Sørfold

Steffen Nilsen (1823–1899), Fiskefjøla i
Sørfold.

Spellmanns-Martha, Mørsvik, Sørfold

Edvard Eidissen (1877–1936), Sørfjord i

Sørdold

Lars Gersj, bygdeoriginal i Fauskeområdet

Ivar Johnsen, Markvatn, Hamarøy

Ole Jensen, Steigberget (ca. 1790), Steigen

Jens Pettersen (1873–1949), Botn i Steigen

Jakob Olsa, Leines i Steigen

Peder Moen, Steigen

Kristian Olsen (1852–1931), Straumsjøen i
Vesterrålen

Morten Robertsen (1839–1914), Straumsjøen
i Vesterrålen

Karl Kaspersen, Fjærvoll i Bø i Vesterrålen

Kaurin Kaspersen, Fjærvoll i Bø i

Vesterrålen

Liste over fotograf og utlån, 111 Nordlandsslätter

FOTO OG UTLÅN

- 01 Fotograf ukjent, utlån: Knut Christoffersen
- 02 Fotograf: trolig Lofotposten, utlån: Dag Vårdal
- 03 Fotograf ukjent, utlån: Frank Erik Krokstrand
- 04 Fotograf: Harald Mikalsen, utlån: Susanne Lundeng
- 05 Fotograf ukjent, utlån: Susanne Lundeng
- 06 Fotograf ukjent
- 07 Fotograf ukjent, utlån: Bjarne Valberg
- 08 Fotograf Miguel Gutierrez, utlån: Susanne Lundeng
- 09 Fotograf ukjent, utlån: Susanne Lundeng
- 10 Fotograf ukjent Utlån: Klara Borkamo og Saltdal kulturkontor
- 11 Fotograf: Joakim J. Røklund Utlån: Karl Myrvold og Saltdal kulturkontor
- 12 Fotograf ukjent, utlån: Othea Stolpen og Saltdal kulturkontor
- 13 Fotograf ukjent, utlån: Kekko Sundby og Saltdal kulturkontor
- 14 Fotograf: Ingart Marcussen, utlån: Saltdal kulturkontor
- 15 Fotograf: Ingart Marcussen, utlån: Saltdal kulturkontor
- 16 Fotograf: ukjent, utlån: Margit Pedersen og Saltdal kulturkontor
- 17 Fotograf ukjent, utlån: Saltdal kulturkontor
- 18 Fotograf ukjent, utlån: Saltdal kulturkontor
- 19 Fotograf: sannsynlig Andor Jensen, utlån: Trygve Edvardsen og Saltdal kulturkontor
- 20 Fotograf: Ingart Marcussen, utlån: Saltdal kulturkontor
- 21 Fotograf: Arne Johnsen, utlån: Helmer Johansen og Saltdal kulturkontor
- 22 Fotograf: sannsynlig Andor Jensen, utlån: Solveig Lien og Saltdal kulturkontor
- 23 Fotograf ukjent, utlån: Saltdal kulturkontor
- 24 Fotograf ukjent, utlån: Odd Hansen og Saltdal kulturkontor
- 25 Fotograf: Joacim Hugaas, utlån: Gudrun Johansen og Saltdal kulturkontor
- 26 Fotograf ukjent, utlån: Beiarn Historielag (fotoet er bearbeidet av Guri Dahl)
- 27 Fotograf: Ole Tobias Olsen , Nasjonalbiblioteket
- 28 Fotograf: Frigg Ottar Os, utlån: Susanne Lundeng
- 29 Fotograf: ukjent
- 30 Fotograf ukjent, utlån: Knut Christoffersen
- 31 Fotograf ukjent , utlån: Beiarn Historielags fotoarkiv
- 32 Fotograf: Ole Tobias Olsen
- 33 Fotoet ar tatt av en omreisende fotograf, utlån: Arnfinn Johnsen
- 34 Fotograf ukjent, utlån: Tordis Rønnåbakk og Beiarn Historielags fotoarkiv
- 35 Fotograf ukjent, utlån: Bjørn Eiring
- 36 Fotograf: Ernst Furuhatt, utlån: Avis Nordland
- 37 Fotograf: Ernst Furuhatt, utlån: Avis Nordland
- 38 Fotograf ukjent , utlån: Beiarn Historielags fotoarkiv
- 39 Fotograf og utlån: Dag Vårdal
- 40 Fotograf og utlån: Dag Vårdal
- 41 Fotograf og utlån: Susanne Lundeng
- 42 Fotograf ukjent, utlån: Synnøve Holmstad
- 43 Fotograf ukjent
- 44 Fotograf: Willy Hauge, Lofotposten
- 45 Fotograf og utlån: Dag Vårdal
- 46 Fotograf ukjent, utlån: Bjarne Valberg
- 47 Fotograf ukjent
- 48 Fotograf ukjent, utlån og Eier: Asbjørn Jakobsen
- 49 Fotograf ukjent, utlån: Solbjørg Isaksen
- 50 Fotograf og utlån: Dag Vårdal
- 51 Fotograf ukjent, utlån: Solbjørg Isaksen
- 52 Fotograf ukjent, utlån: Kjell Sture Hugaas og Nordlandsmuseet
- 53 Fotograf ukjent , utlån: Beiarn Historielags fotoarkiv
- 54 Fotograf og utlån: Sigrunn Søvik
- 55 Fotograf: Ingart Marcussen, utlån: Saltdal kulturkontor

Om utgivelsen

I 1991 ga jeg ut min første CD, *Havella – slåtter fra Nordland*. Den var for solo fele, med slåtter fra Salten og Lofoten.

Etter den utgivelsen har jeg spilt inn mange CDer, men da med band og innspillingene har inneholdt både egne komposisjoner og tradisjonelle slåtter. «III Nordlandsslåtter» kan ses på som en oppfølger til «Havella», da jeg utelukkende spiller slåttene solo, og har ikke gjort nevneverdige utforminger av materialet. Dette er ment som en dokumentasjonsinnspilling. Utvelgelsen av slåttene til denne innspillingen er gjort ut fra hva jeg selv liker og synes er interessant. Mange av melodiene har jeg hatt med meg gjennom nesten hele mitt spillemannsliv. Jeg har begrenset det geografiske området for utvelgelse først og fremst til Salten og Lofoten, med noen små utstikkere.

Området kan kanskje virke stort, men kulturutvekslingen har vært utstrakt, da de fleste mannfolk i Salten, også i Beiarn og Saltdal, reiste på fiske til Lofoten.

Slåtter som jeg har spilt inn tidligere har jeg ikke tatt med her, men henviser i dette teksteftet til hvilke slåtter det er og på hvilke innspillinger de fins.

Det er kanskje lett og tenke at Nord-Norge er ett område. Forhåpentligvis gjennom denne utgivelsen kommer det frem nyanser mellom de ulike bygdene. Personlig mener jeg å høre stor forskjell, og da særlig med tanke på hvilke slåtter som har festet seg i ei bygd (repertoaret, hvilke slåttetyper som finnes), melodiføringen, tonaliteten, fraseringen, variasjonen i tempo og rytmikk.

Polsdansen representerer det eldste materialet. Dette er melodiene med størst lokalt særpreg, det at en kan høre at de kommer fra Nordland.

I heftet har jeg tatt med en del fotografier. Hovedsaklig er disse fra fotoarkivene i Saltdal og Beiarn, men mange privatpersoner har også velvillig lånt ut bilder. Arbeidet med å få oversikt over og samle inn disse bildene har vært veldig fint, for spillemennene har med ett blitt enda mer levende for meg. Artig er det å se at det fins mange flere bilder enn det jeg har fått med i denne omgang.

Jeg vil også bare for sikkerhets skyld nevne at dette ikke er en komplett samling av slåtter fra dette området, men et utvalg av det som jeg har kjennskap til.

Jeg har laget en liste over mange av de mest kjente bygdespillemenn. Her har jeg også, i grove trekk, tatt med informasjon om årstall og steder. Listen og informasjonen over spillemenn i Lofoten er nok i minste laget. Jeg har valgt å lage

denne oversikten, for å vise hvor mange som faktisk spilte i en periode innenfor godt og vel 150 år i de samme bygdene, selv om det ikke er bevart musikk etter mer enn bare noen få av dem. Også i omtalene har jeg tatt med historier etter spillemenn som vi ikke har musikk etter, men jeg ønsker å vise til at det har vært en rikere tradisjon enn hva som kan leses ut fra det som kun er bevart av musikk.

Dette er den første utgivelsen fra plateselskapet «Havella».

TAKK TIL:

Nordland fylkeskommune
Norsk kulturråd, Saltdal kommune
Folkemusikk Nord og RYK
Kulturkonsulent Lisa Grimstad i Saltdal kommune for fotoarbeid
Beiarn kommune
Beiarn Historielags fotoarkiv ved Erik og Sussi Gabrielsen
Dag Vårdal for tekst og foto
Bjarne og Stig Valberg for tekst og foto
Rita Opsahl og Dagfinn Hansen på Fleinvær for lån av tepper, båt plass og båtskys
Fleinvær vel (lån av ungdomshus)
Knut Christoffersen for tekst og foto
Bjørn Roald Lillevik for hjelp med foto av Olaf Myrvoll
mamma Torill og pappa Willy
Hege Sørli for korrektur

KILDER:

Harald Bakke
Ole Tobias Olsen
Menighetsblad for Kjøllefjord og Lebesby, nr. 1, årgang 54
Ragnvald Mo: *Gard og bygd*, 1972
Dalbygg og utferding, 1957
Sørfold bygdebok, Gårdshistorie II, 1997
Slektsbok for Beiarn
Erling Vegusdal: *Folkeminne fra Beiarn I, II, III og IV*
Erling Vegusdal: *Beiarn soknekalls historie*
Rolf Myklebust: *Femti år med folkemusikk*, 1982.
Busnes bygdebok bind I og II (ca. 1945)
Per Berg: *Hol Bygdebok*
Arnt Bakke, avisartikkel fra 1956, Lofotposten
Arnt Bakke og Haavard Hanssen: *Fridthjov Anderssen – mennesket og musikeren*
Saltdal gård og slekt I–IV
Årbok for Saltdal 1988–89
Trond Raaum, *Årbok for Sørfold* 1980
Finn Ove Reinvik, *Årbok for Sørfold* 1983
Avisartikler i Nordlandsposten og Nordlands Framtid

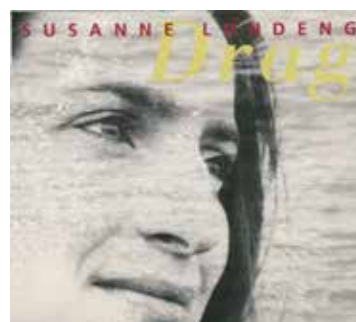
Susanne Lundeng

Andre Susanne Lundeng-utgivelser med tradisjonelle slåtter fra Nordland

Havella (1991),
Heilo

- 1 *Polsdans*
e. Lars Hellan
- 2 *Pariserpolka*
e. Børre Holmstad
- 3 *Polsdans*
e. Børre Holmstad
- 4 *Polsdans*
e. Konrad H. Evensgård
- 5 *Havella*
e. Olav Hansen
- 6 *Reinlender*
e. Olaf Myrvoll
- 7 *Jo Annjerso-slåtten*
e. Johan A. Aronsen
- 8 *Aslag-slåtten*
e. Aslag Aslagsen
- 9 *Brurmarsj*
e. Johan A. Aronsen
- 10 *Polka-masurka*
e. Edv. Hansen-Selfjord
- 12 *Polsdans fra Lødingen*
- 13 *Galopp*
e. Kristian Johansen
- 14 *Vals*
e. Johan A. Aronsen
- 15 *Gammel masurka*
e. Lars Hellan
- 16 *Polsdans fra Valberg*
- 17 *Polsdans fra Løfoten*
- 18 *Brurmarsj fra Lødingen*

Drag (1994),
Kirkelig Kulturverksted

- 1 *Gammel masurka*
e. Lars Hellan
- 2 *Brurmarsj fra Sørfold*
- 3 *Polsdans fra Beiarn*
e. Wilhelm Øines
- 4 *Havella*
e. Lars Hellan
- 5 *Halling fra Lødingen*
Ril fra Lødingen
nedt. av Daniel Hægstad
- 6 *Jo-Annjerso-slåtten*
fritt e. Jon Andersen (Gråtå-Jo) fra Beiarn
- 7 *Brurmarsj fra Beiarn*
e. J. A. Aronsen
- 8 *Polsdans*
e. Lars Hellan
- 9 *Ril*
fra Beiarn e. W. Øines
- 10 *Masurka*,
fra Flakstad
- 12 *Brurmarsj*,
fra Lødingen (i f-dur)
- 3 *Kila roa bane*
bånsull fra Saltdal

Ættesyn (1997)
Kirkelig Kulturverksted

- 1 *Polsdans fra Gildeskål*
e. Olaf Myrvoll
- 2 *Jeg ser deg sote lam*
religiøs folketone fra Saltdal
- 4 *Polsdans fra Sørfold*
nedt. av Alfred Buvik
- 5 *Brurmarsj*
e. Konrad H. Evensgård, Saltdal
- 6 *Bryllupet på Klett*
nedt. av Henry Dokmo, Beiarn
- 8 *Polsdans fra Løfoten*
nedt. av Leiv Valberg
- 10 *Galopp*
e. Kristian Johansen, Saltdal
- 11 *Havella*
e. Olaf Myrvoll, Gildeskål
- 13 *Brurmarsj fra Saltdal*
- 14 *Sullan lull, bånsull*
e. Ragnhild Hunstad, Bodo
- 15 *O'venner som forsamlet er*
fra Mørsvikbotn

Forunderlig Ferd (2004),
Kirkelig Kulturverksted

- 1 *Polsdans fra Beiarn*
e. Wilhelm Øines
- 6 *Herr Ole, vise fra Tuv*
e. Karl Marvold
- 10 *Brurmarsj fra Sørfold*
nedt. av Alfred Buvik

Nattevåk (2006),
Kirkelig Kulturverksted

- 7 *Ny kjem di me brurgrauten*,
fra Lødingen, nedt. av Alfred Buvik